

Το Vollgeld
στο Youtube

Οι Εξελίξεις
για το Brexit

Το Συνταξιοδοτικό
Δημοψήφισμα
της Ν. Ζηλανδίας

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Άμεση Δημοκρατία στον
κόσμο: ΗΠΑ & Ν. Ζηλανδία

Μίσιγκαν: Νερό, Μόλυβδος
& Δημοψηφίσματα

Το “**Δημοψήφισμα**” είναι το μηνιαίο μέσο επικοινωνίας της ομάδας πολιτών **ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ** με υψηλούς στόχους: αφενός σκοπεύει στην ενημέρωση σχετικά με εκδηλώσεις [ομιλίες, συγκεντρώσεις, εργαστήρια, βιβλιοπαρουσιάσεις κ.ά.] που έχουν ως στόχο την υποστήριξη του θεσμού των Δημοψηφισμάτων. Αφετέρου, φιλοδοξεί να δώσει ελεύθερο βήμα σε ειδήσεις, απόψεις, γνώμες και ερευνητικά αποτελέσματα υπέρ ή κατά του Δημοψηφίσματος με στοιχεία και τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία.

Το “**Δημοψήφισμα**” επιδιώκει τη συνεργασία με όλους. Αν διαβάσετε ένα κείμενο ή μία είδηση που πιστεύετε ότι αξίζει να την μοιραστείτε με άλλους, αν θέλετε να επιχειρηματολογήσετε υπέρ ή εναντίον του Δημοψηφίσματος, αν θέλετε να προσκαλέσετε κι άλλους σε μία εκδήλωση που συνδιοργανώνετε ή απλώς θα την παρακολουθήσετε, μπορείτε να το στείλετε στο email: referendum@mail.com. Αν πάλι θέλετε να βοηθήσετε με άλλους τρόπους, με κείμενα, φωτογραφικό υλικό, βίντεο, σχέδιο & σκίτσο, κριτική, ιδέες & προτάσεις ή απλώς να απολαύσετε την προετοιμασία και το σχεδιασμό του, στείλτε το email σας αμέσως! Παράκληση για **ανωνυμία** θα γίνει σεβαστή.

Δεν υπάρχει κανένας περιορισμός εκτός από τη συνάφεια με τη θεματολογία και, φυσικά, την απουσία υβριστικών ή συκοφαντικών αναφορών. Οι θέσεις του κάθε άρθρου εκφράζουν τον αρθρογράφο και δεν δεσμεύουν την υπόλοιπη ομάδα που συμμετέχει στο newsletter.

Αναγνωρίζουμε ότι το ευρύτερο οικονομικοπολιτικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερος πιεστικό, ωστόσο οφείλουμε να είμαστε ξεκάθαροι ως προς το πλαίσιο επικοινωνίας: οποιαδήποτε συνεργασία θα γίνεται δεκτή μόνο εφόσον **συνδέεται άμεσα** με το θεσμό των Δημοψηφισμάτων ή με ζητήματα που απαιτούν Δημοψηφισματική επίλυση, όπως για παράδειγμα η ιδιωτικοποίηση του Νερού ή η Συνταγματική Αναθεώρηση.

<https://greekdimos.wordpress.com/η-προταση>

<https://www.facebook.com/rfg.gr/>

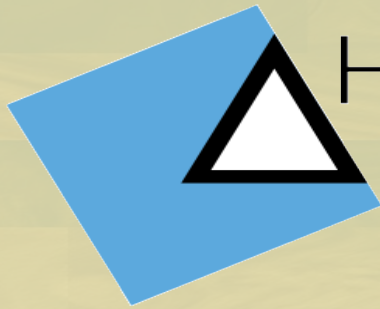
<https://twitter.com/ReferendumsGr>

Τα παλαιότερα τεύχη του “Δ” βρίσκονται στο ISSUU

<http://issuu.com/referendumdemocracy>

... όπως επίσης και στο ιστολόγιο της ομάδας “**ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ**” και στο διαδικτυακό “σπίτι” του “Δ”, [εδώ](#)

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Περιεχόμενα

- Σελ.2: Η Ταυτότητα μας
Σελ.3: Περιεχόμενα
Σελ.4: Το Μήνυμα του Μαρτίου !
Σελ.5-6: ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΝΘΕΤΟ: Η Άμεση Δημοκρατία στον Κόσμο - III

- Σελ.8: Η Άμεση Δημοκρατία στις ΗΠΑ σε μισή σελίδα!
Σελ.9-10: Καλιφόρνια - το θεσμικό πλαίσιο
Σελ.11-13: Η ιστορία των θεσμών άμεσης δημοκρατίας στην Καλιφόρνια
Σελ.14-15: Μασαχουσέτη - θεσμικό πλαίσιο και ιστορία
Σελ.16-20: Το Δημοψήφισμα για το "Υποβοηθούμενο Τέλος της Ζωής"
Σελ.21-24: Νότια Ντακότα - θεσμικό πλαίσιο και ιστορία
Σελ.25-27: Ν. Ζηλανδία

- Σελ.28-32: Μαζική μολυβδίαση από το νερό στο Μίσιγκαν
Σελ.33: ΒΙΝΤΕΟ: Η Πρωτοβουλία Πολιτών Vollgeld στο Youtube
Σελ.34: ΑΠΟΨΕΙΣ
Σελ.35: Τι είναι το "European Citizens' Initiative - ECI";
Σελ.36: "Υποστηρίζω κι ΕΓΩ!" - Δημοψηφίσματα με πρωτοβουλία πολιτών
Σελ.37: Έντυπο Υποστήριξης

Η ομάδα "ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ" στηρίζει την
καμπάνια υπέρ των Ευρωπαϊκών Πρωτοβουλιών Πολιτών ECI
CAMPAIGN: <http://www.citizens-initiative.eu/#home>

Ας δούμε τι προβλέπει **το Σύνταγμα της Βολιβίας** για τους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας και ας προβληματιστούμε:

- Πρωτοβουλία πολιτών σχετικά με διεθνείς συνθήκες (με τη συλλογή υπογραφών του 5% του εκλογικού σώματος).
- Πρωτοβουλία πολιτών για αναθεώρηση του Συντάγματος ή για Νέο Σύνταγμα (με τη συλλογή υπογραφών του 20% του εκλογικού σώματος).
- Νομοθετική πρωτοβουλία πολιτών (με τη συλλογή υπογραφών του 20% του εκλογικού σώματος).
- Προσωπικό δημοψήφισμα.
- Υποχρεωτικό δημοψήφισμα για διεθνείς συνθήκες αναθεώρηση του Συντάγματος ή νέο Σύνταγμα.

Τι λέτε, μπορούμε να συγκρίνουμε τα παραπάνω με ό,τι προβλέπει το Ελληνικό Σύνταγμα;

Δημοψήφισμα BRExit: Έκλεισε η συμφωνία, ανακοινώθηκε η ημερομηνία

Σάββατο, 20 Φεβρουαρίου: Μετά από μία αμφιλεγόμενη και δύσκολη Σύνοδο Κορυφής, ανακοινώθηκε στις 19 Φεβρουαρίου, πρώτα από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (**Twitter**), ότι επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ της Ε.Ε. και του Ηνωμένου Βασιλείου ως προς τις συνθήκες και τις "ιδιαιτερότητες" της Βρετανικής συμμετοχής στην Ε.Ε.

Ο **David Cameron**, μέσω του μηνύματος του στο Twitter φάνηκε ευχαριστημένος με τα αποτελέσματα της διαπραγματεύσεως και την αποδοχή των βρετανικών "ιδιαιτεροτήτων", χαρακτηρίζοντας τες ως "ειδικό status" του ΗΒ στην Ε.Ε.. Κάποιες από τις ειδικές προβλέψεις για το ΗΒ θα εισαχθούν σε αναθεωρημένα άρθρα της **Συμφωνίας της Ε.Ε.**, δηλαδή πρόκειται να ξαναγραφεί το πλέον σημαντικό έγγραφο για τη δημιουργία της. Απομένει να φανεί εάν η Αναθεώρηση θα χρειαστεί την έγκριση και των πολιτών των υπολοίπων κρατών της Ε.Ε. Σε κάποιες, όπως π.χ. η Ιρλανδία, η έγκριση Διεθνών Συμφωνιών απαιτεί υποχρεωτικό δημοψήφισμα, ωστόσο δεν θα αποτελέσει έκπληξη αν προσπαθηθεί η παράκαμψη του Συντάγματος μέσω νομικίστικων δικαιολογιών.

Στη συνέντευξη τύπου που ακολούθησε, ο Κάμερον ανακοίνωσε και την ημερομηνία διεξαγωγής του δημοψηφίσματος για την έξοδο του ΗΒ από την ΕΕ.

Το Δημοψήφισμα θα διεξαχθεί στις 23 Ιουνίου.

Δευτέρα, 22 Φεβρουαρίου: Ωστόσο, μια απροσδόκητη είδηση φαίνεται να θαμπώνει πάλι τη λάμψη της "επιτυχίας" του Κάμερον. Ο δήμαρχος του Λονδίνου **Boris Johnson**, συντηρητικός πολιτικός, αρκετά δημοφιλής στην Αγγλία, και πιθανόν, επίδοξος διάδοχος του Κάμερον στην ηγεσία του Συντηρητικού Κόμματος, δημοσιοποίησε την αντίθεση του στην παραμονή της χώρας στην ΕΕ.

Μιλώντας στους δημοσιογράφους που είχαν συγκεντρωθεί έξω από το σπίτι του δήλωσε ότι «Θα υποστηρίξω την ψήφο "Αποχώρηση" ... διότι επιθυμώ μία καλύτερη συμφωνία για τους πολίτες αυτής της χώρας που θα τους εξοικονομεί χρήματα και θα τους βοηθήσει να ανακτήσουν τον έλεγχο».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ολλανδία: “Και εμείς θέλουμε δημοψήφισμα για την Ε.Ε.”

Κυριακή, 21 Φεβρουαρίου: Δεν πρόλαβε να στεγνώσει το μελάνι στις ανακοινώσεις και να σβήσουν τα φώτα στις συνεντεύξεις τύπου για τη “Συμφωνία” μεταξύ της Μ. Βρετανίας και των υπολοίπων χωρών της Ε.Ε. και άρχισαν οι πρώτες αντιδράσεις στις υπόλοιπες χώρες.

Η Ολλανδική εφημερίδα **De Telegraaf** δημοσίευσε στην ηλεκτρονική της έκδοση δημοσκόπηση όπου το 53% των Ολλανδών ζητούν να γίνει και στην Ολλανδία δημοψήφισμα για την παραμονή της χώρας τους στην Ε.Ε. ή όχι. Στην ίδια δημοσκόπηση, το 43% ήταν υπέρ της αποχώρησης (το **NExit**) και το 43% κατά. Ως προς το **Brexit**, οι περισσότεροι Ολλανδοί ήταν καταρχάς υπέρ της παραμονής της Μ. Βρετανίας, με ποσοστό 48% υπέρ έναντι 37% κατά.

Ελβετία: Το καλοκαίρι στις κάλπες για το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα... για όλους!

Κυριακή, 21 Φεβρουαρίου: Αποφασίστηκε τελικά ότι η σχετική Νομοθετική πρωτοβουλία των Ελβετών πολιτών θα τεθεί στην κρίση των ψηφοφόρων στη δημοψηφισματική περίοδο του καλοκαιριού. Η Πρωτοβουλία Πολιτών είχε καταθέσει για το λόγο αυτό >100.000 ελεγμένες υπογραφές στο Κοινοβούλιο της Ελβετίας τον Οκτώβριο του 2013 (στιγμιότυπο από την εκδήλωση στη φωτό).

Δύο χρόνια αργότερα, τον Οκτώβριο του 2015, η πρόταση συζητήθηκε στο Ελβετικό Κοινοβούλιο όπου δεν βρήκε υποστήριξη από κάποιο πολιτικό κόμμα, αλλά μόνο από μεμονωμένους βουλευτές. Εξίσου αρνητική ήταν και η θέση της Κυβέρνησης. Ωστόσο, σε δημοσκόπηση που πραγματοποίησε και δημοσίευσε η εφημερίδα της Ζυρίχης **Tages Anzeiger**, το 49% των πολιτών θα ψήφιζαν υπέρ, το 43% κατά, ενώ το υπόλοιπο 8% εξαρτούσε την ψήφο του από το ποσό που θα δίνονταν ως εγγυημένο εισόδημα.

Αναλυτικότερη παρουσίαση της πρωτοβουλίας, στο επόμενο τεύχος του “Δ”.

ΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ 1025

DATE _____

PAY TO THE ORDER OF Όχι άλλες “ΛΕΥΚΕΣ” Επιταγές \$ _____

στους “αντιπροσώπους” μας DOLLARS

MEMO _____

0000000000 0000000000 1025

Οι αποφάσεις για τα σοβαρά ζητήματα πρέπει να λαμβάνονται **ΜΟΝΟ** από τους Πολίτες !

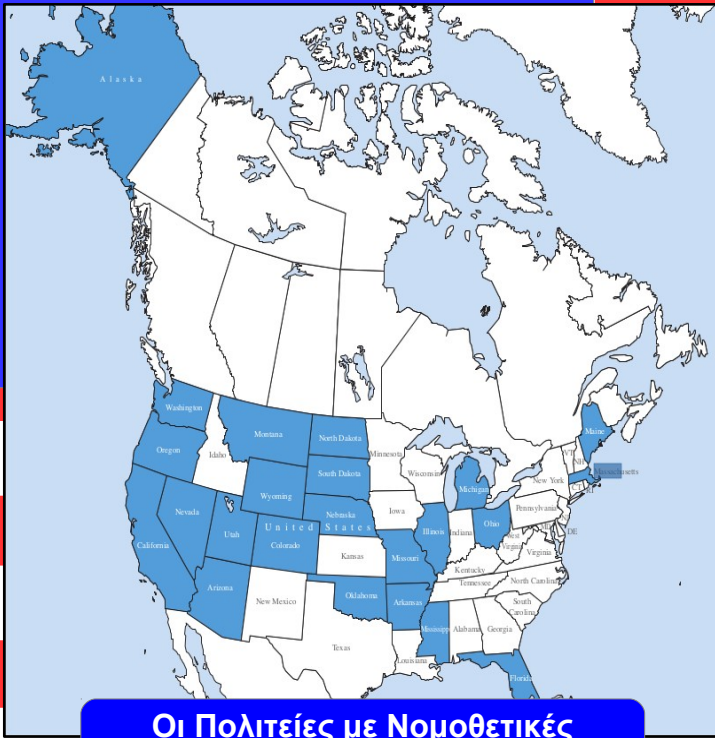

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

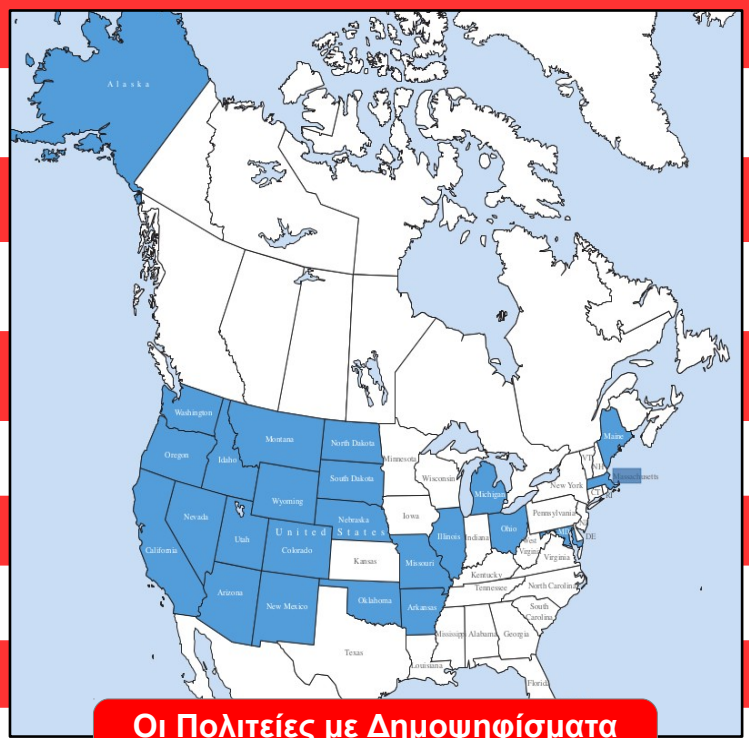
Το “**ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ**” ξεκίνησε εντός του 2016 ένα πολιτικό οδοιπορικό για την Άμεση Δημοκρατία στον Κόσμο. Παρά τα πλήγματα που εξακολουθεί και δέχεται η Δημοκρατία σε πολλές περιοχές του πλανήτη – ακόμη και εντός της Ε.Ε. - η δυναμική ανάπτυξη των αμεσοδημοκρατικών θεσμών σε πολλές χώρες είναι γεγονός. Βέβαια, αυτή η πρόοδος δεν είναι ανεμπόδιστη, άλλες φορές δε είναι ανερυθρίαστα προσηματική. Παρόλα αυτά, είναι γεγονός ότι υπάρχει, εξαπλώνεται και δυναμώνει.

Γνωρίζοντας τους αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς άλλων κρατών μπορούμε να διαπιστώσουμε τους τρόπους με τους οποίους επιχείρησαν να δώσουν απαντήσεις στο αίτημα για περισσότερη και ποιοτικότερη συμμετοχή των πολιτών στη διαχείριση της εξουσίας, αλλά και τα τεχνάσματα ή τα εμπόδια με τα οποία κάποιες “*αντιπροσωπευτικές αρχές*” προσπάθησαν (και προσπαθούν) να μειώσουν το κομμάτι της εξουσία που θα παραχωρήσουν.

Το αφιέρωμα ξεκίνησε τον Ιανουάριο με παραδείγματα ευρωπαϊκών χωρών και συνέχισε τον Φεβρουάριο με χώρες της Λατινικής Αμερικής και ακόμη δύο ευρωπαϊκές. Με το παρόν τεύχος ολοκληρώνεται το αφιέρωμα με αναλυτικά παραδείγματα από πολιτείες των ΗΠΑ και τη Ν. Ζηλανδία.

**Οι Πολιτείες με Νομοθετικές
Πρωτοβουλίες πολιτών**

**Οι Πολιτείες με Δημοψηφίσματα
πολιτών**

Τα παραπάνω διαγράμματα προέρχονται από το βιβλίο “Guidebook to Direct Democracy in Switzerland and beyond”, των B. Kaufmann, R. Buchi & N. Braun.

Η Άμεση Δημοκρατία στις ΗΠΑ σε μισή σελίδα!

Οι ΗΠΑ, ως ομόσπονδο ενιαίο κράτος δεν διαθέτουν διαδικασία που να επιτρέπει στους πολίτες να φέρνουν τα ζητήματα που επιλέγουν σε δημοψήφισμα. Ωστόσο, **περισσότερες από τις μισές Πολιτείες** (δες τα στίκια από το βιβλίο των Kaufmann, Buchi & Braun) επιτρέπουν τα δημοψηφίσματα ή τις νομοθετικές πρωτοβουλίες πολιτών ή, συχνότερα, και τα δύο. Ακόμη όμως και σε πολιτείες που δεν διαθέτουν αντίστοιχους θεσμούς, πολλές μεγάλες πόλεις επιτρέπουν τα δημοψηφίσματα από τους πολίτες για δημοτικά θέματα. Αυτή τη στιγμή υπολογίζεται ότι περίπου 70% των Αμερικανών ζουν σε Πολιτεία ή πόλη που έχουν αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς.

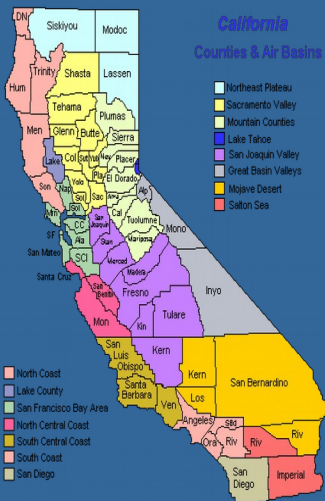
Η πρώτη Πολιτεία που υιοθέτησε το δημοψήφισμα ως θεσμό ήταν η **Νότια Ντακότα το 1898**. Έκτοτε αρκετές ακόμη την ακολούθησαν και σε καμία από αυτές δεν υπήρξε κατάργηση τους. Από τον Β'ΠΠ και έπειτα ο μέσος ρυθμός υιοθέτησης τους ήταν μία Πολιτεία ανά δεκαετία.

Ο τρόπος και το πλαίσιο εφαρμογής των θεσμών διαφέρει ανά περιοχή. Σε μικρές κοινότητες και κωμοπόλεις ισχύει ακόμη η ανοιχτή συνέλευση (**townhall meeting**) όπου οι πολίτες διαβουλεύονται και ψηφίζουν ανοιχτά, όντας παρόντες στο χώρο συγκέντρωσής. Σε πολιτειακό επίπεδο, τα όρια διαφέρουν σημαντικά. Για παράδειγμα, στη Ν. Ντακότα ένας νόμος μπορεί να τεθεί σε δημοψήφισμα με τις υπογραφές μόλις του 2% του εκλογικού σώματος ενώ στο Γουαϊόμινγκ είναι 15%. Στη Μασαχουσέτη είναι μόλις 3% αλλά επί των ψηφισάντων στις τελευταίες εκλογές για Κυβερνήτη, όχι επί του συνόλου – ένας κανονισμός που είναι ρεαλιστικά δικαιότερος καθώς αναφέρεται στους εκλογικά ενεργούς και αφαιρεί τους αδιάφορους ψηφοφόρους.

Επίσης, διαφορές μπορεί να υπάρχουν στους κανόνες για το τι οδηγεί υποχρεωτικά σε δημοψήφισμα (π.χ. στην Καλιφόρνια μια ψηφισμένη από τους πολίτες τροποποίηση του συντάγματος μπορεί να αλλάξει μόνο μετά από νέα πρωτοβουλία πολιτών), τι απαγορεύεται να έρθει σε δημοψήφισμα, τα όρια συμμετοχής κλπ.

Στις επόμενες σελίδες θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση μερικών από τις πρωτοπόρες Πολιτείες ως προς τους αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς και κάποιων σημαντικών και εμβληματικών δημοψηφισμάτων, ώστε να γίνουν κατανοητοί τόσο οι κανονισμοί όσο και το πολιτικό πλαίσιο διεξαγωγής των δημοψηφισμάτων. Και πάντα με μια συνοπτική ιστορική αναδρομή!

Η Καλιφόρνια ή Χρυσή Πολιτεία έχει έκταση 424.000 τ.χ. (μεγαλύτερη σε έκταση από την Γερμανία και περίπου τρεις φορές μεγαλύτερη από την Ελλάδα) και πληθυσμό 38 εκατομμύρια κατοίκους. Το διάμεσο (**median**) οικογενειακό εισόδημα για το 2014 ήταν λίγο περισσότερο από τις 60 χιλ. Δολάρια, ενώ το 2000 ήταν 90 χιλ. (!). Μεγαλύτερες πόλεις είναι το Λος Άντζελες, το Σαν Ντιέγκο, το Σαν Χοσέ, το Σαν Φρανσίσκο, το Φρέσνο και το Σακραμέντο.

Έτος υιοθέτησης των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας είναι το 1911.

Καλιφόρνια (CA)

Είδη δημοψηφισμάτων σε Πολιτειακό επίπεδο

1) Νομοθετική πρόταση (Initiative)

Οι πολίτες της Καλιφόρνια μπορούν να προτείνουν νόμο μέσω της συλλογής υπογραφών και της διεξαγωγής δημοψηφίσματος.

Για την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος απαιτείται αριθμός υπογραφών ίσος με το 5% όσων είχαν ψηφίσει στις προηγούμενες εκλογές για την ανάδειξη Κυβερνήτη. Η διάρκεια συλλογής των υπογραφών είναι 150 ημέρες.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

Η πρόταση μπορεί να είναι μόνο άμεση.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-initiative

2) Συνταγματική πρόταση (Constitution Initiative)

Πρόταση από τους πολίτες για την προσθήκη νέου άρθρου στο Πολιτειακό Σύνταγμα της Καλιφόρνια.

Για την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος απαιτείται αριθμός υπογραφών ίσος με το 8% όσων είχαν ψηφίσει στις προηγούμενες εκλογές για την ανάδειξη Κυβερνήτη. Η διάρκεια συλλογής των υπογραφών είναι 150 ημέρες.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

Η πρόταση μπορεί να είναι μόνο άμεση.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-initiative-constitution

3) Ακυρωτικό δημοψήφισμα (Referendum)

Οι πολίτες της Καλιφόρνια μπορούν να ακυρώσουν νόμο του νομοθετικού τους σώματος μέσω δημοψηφίσματος.

Για την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος απαιτείται αριθμός υπογραφών ίσος με το 5% όσων είχαν ψηφίσει στις προηγούμενες εκλογές για την ανάδειξη Κυβερνήτη. Η διάρκεια συλλογής των υπογραφών είναι 90 ημέρες μετά την ψήφιση του νόμου.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-referendum

4) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα αλλαγής του Συντάγματος (Obligatory referendum)

Κάθε αλλαγή του Συντάγματος της Καλιφόρνια από τα νομοθετικά της σώματα, οφείλει να περάσει από υποχρεωτικό δημοψήφισμα.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-amending-and-revising-the-constitution

5) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα ακύρωσης πρωτοβουλίας πολιτών (Obligatory referendum)

Τα νομοθετικά σώματα έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν την ακύρωση ή την τροποποίηση ενός νόμου ο οποίος έχει προταθεί από πολίτες (Νομοθετική πρόταση). Η ακύρωση ή αλλαγή της νομοθετικής πρότασης μπορεί να ισχύσει μόνο αν γίνει δεκτή από τους πολίτες σε υποχρεωτικό δημοψήφισμα.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-repealing-an-initiative-statute

6) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα δανεισμού (Obligatory referendum)

Για την έκδοση ομολόγου μεγαλύτερου των 300.000\$ ή για οποιαδήποτε άλλη μορφή δημιουργίας Πολιτειακού χρέους αντίστοιχου μεγέθους θα πρέπει να διεξάγεται δημοψήφισμα για την αποδοχή του από τους πολίτες.

Η πρόταση μπορεί να γίνει από τα 2/3 του νομοθετικού σώματος.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-statewide-bond-proposition

7) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα αναθεώρησης του Συντάγματος (Obligatory referendum)

Μετά από πρόταση των 2/3 των μελών και των δύο σωμάτων μπορεί να υπάρξει δημοψήφισμα για αναθεώρηση του Πολιτειακού Συντάγματος. Αν οι πολίτες ψηφίσουν υπέρ της πρότασης, τα νομοθετικά σώματα θα πρέπει να προχωρήσουν στην πρόταση νέου Συντάγματος εντός 6 μηνών. Για την δημιουργία του νέου Συντάγματος θα εκλεχθούν, με αναλογικό τρόπο, αντιπρόσωποι από όλες τις περιφέρειες της Πολιτείας.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής, αποδοχής ή γεωγραφικής κατανομής.

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/california-usa-regional-question-whether-to-call-a-convention-to-revise-the-constitution

Θα πρέπει να τονιστεί πως οι νομοθετικές και συνταγματικές πρωτοβουλίες στην Καλιφόρνια είναι μόνο άμεσες και όχι έμμεσες. Αυτό σημαίνει πως την πρόταση τη δημιουργούν οι πολίτες και όχι οι πολιτικοί. Σε μία έμμεση νομοθετική ή Συνταγματική πρόταση οι πολίτες μπορούν να συλλέξουν υπογραφές υπέρ μίας πρότασης τους, αλλά το τελικό κείμενο θα δημιουργηθεί από το νομοθετικό σώμα και όχι από αυτούς.

Πολλά και ιδιαίτερα ενδιαφέροντα στοιχεία σχετικά με τα δημοψηφίσματα στην Καλιφόρνια αλλά και σε κάθε Πολιτεία των Η.Π.Α. υπάρχουν στον ιστότοπο <http://ballotpedia.org/>. Εκεί, και στην [σελίδα του http://ballotpedia.org/List_of_ballot_measures_by_state](http://ballotpedia.org/List_of_ballot_measures_by_state) μπορεί κανείς να βρει έναν πλήρη κατάλογο των δημοψηφισμάτων σε επίπεδο Πολιτειών για όλες τις Η.Π.Α.

Los Angeles, Ca

Ιστορία των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας στην Καλιφόρνια

Οι πρωτοβουλίες πολιτών και τα ακυρωτικά δημοψηφίσματα είναι θεσμοθετημένα τόσο σε επίπεδο Πολιτείας όσο και σε επίπεδο πόλης. Οι θεσμοί υιοθετήθηκαν σε πολιτειακό επίπεδο το 1911. Το Σαν Φρανσίσκο και το Βαλέχο ήταν οι πρώτες πόλεις που υιοθέτησαν τους θεσμούς το 1898, ενώ σε πολλές κομητείες της Καλιφόρνιας οι πρωτοβουλίες πολιτών υιοθετήθηκαν το 1893.

Ο Κυβερνήτης της προοδευτικής περιόδου **Χίραμ Τζόνσον (Hiram Johnson)** είναι γνωστός ως ηγετική φυσιογνωμία του αγώνα για την άμεση δημοκρατία στην Χρυσή Πολιτεία. Παρόλα αυτά η κρίσιμη προεργασία του ιατρού **Τζον Ράντολφ Χέινς (John Randolph Haynes)** μπορεί να θεωρηθεί το ίδιο σημαντική. Με καταγωγή από την Φιλαδέλφεια και διδακτορικά τόσο στην ιατρική όσο και στην φιλοσοφία, ο Χέινς μετακόμισε Δυτικά, στο Λος Άντζελες, το 1887 σε ηλικία 34 ετών. Εξάσκησε με επιτυχία το επάγγελμα του και πολλές εξέχουσες προσωπικότητες της Νότιας Καλιφόρνια ήταν ασθενείς του. Επενδύοντας επιδέξια τα κέρδη του στην αγορά ακινήτων κατάφερε τελικά να γίνει εκατομμυριούχος.

John Randolph Haynes

Το 1895, ο Χέινς βοήθησε στην ίδρυση της Ένωσης για την Άμεση Νομοθέτηση στην Καλιφόρνια η οποία στόχευε στην υιοθέτηση πρωτοβουλιών πολιτών, ακυρωτικών δημοψηφισμάτων και δημοψηφισμάτων ανάκλησης αιρετών τόσο στο επίπεδο της Πολιτείας όσο και στις επιμέρους εκλογικές περιφέρειες.

Εξελέγη το 1900 σε μια επιτροπή υπεύθυνη για την προετοιμασία ενός νέου καταστατικού για την πόλη. Ο Χέινς χρησιμοποίησε την θέση του προκειμένου να εξασφαλίσει το ότι η επιτροπή θα συμπεριλάβει στο σχέδιο της την υιοθέτηση πρωτοβουλιών και δημοψηφισμάτων. Παρόλα αυτά ολόκληρο το σχέδιο απορρίφθηκε από το δικαστήριο για επουσιώδεις λόγους. Μια νέα επιτροπή χωρίς την συμμετοχή του Χέινς εκλέχθηκε το 1902, αλλά αυτός συνέχισε να υποστηρίζει τους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας. Μια από τις κινήσεις του ήταν να καλέσει τον **Έλντγουϊντ Πόμεροϋ**, πρόεδρο της Εθνικής Επιτροπής Άμεσης Νομοθέτησης από τον Νιού Τζέρσεϋ της Ανατολικής Ακτής, μόνο και μόνο για να μιλήσει στο νέο συμβούλιο. Μετά την ομιλία του Πόμεροϋ το συμβούλιο ψήφισε υπέρ της ενσωμάτωσης των πρωτοβουλιών πολιτών, των ακυρωτικών δημοψηφισμάτων καθώς και αυτών της ανάκλησης αιρετών στο νέο καταστατικό της πόλης. Οι ψηφοφόροι αποδέχτηκαν το παραπάνω καταστατικό στο 1903.

Στην συνέχεια ο Χέινς επικεντρώθηκε στην προσπάθεια του να υιοθετηθούν οι παραπάνω θεσμοί και σε επίπεδο Πολιτείας. Οι αντιδράσεις που αντιμετώπισε ήταν τρομακτικές. Ολόκληρη η κυβέρνηση της Πολιτείας ελέγχονταν για δεκαετίες από την εταιρεία των "Σιδηροδρόμων Νότιου Ειρηνικού". Η δωροδοκία ήταν ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος να 'εργάζεσαι' στην πρωτεύουσα της Πολιτείας. Αντιλαμβανόμενοι πως δεν έχει νόημα να ελπίζουν στην βοήθεια των πολιτικών, ο Χέινς και άλλοι μεταρρυθμιστές ξεκίνησαν μια εκστρατεία προκειμένου να απαλλαγθούν από αυτούς και να επανασχεδιάσουν εξ' ολοκλήρου το πολιτικό σύστημα. Τον Μάιο του 1907 ίδρυσαν την Ένωση Λίνκολν – Ρούσβελτ των Ρεπουμπλικανικών Ομίλων και πολλοί από τους υποψήφιους τους κατάφεραν να εκλεχθούν στο νομοθετικό σώμα. Αυτοί οι νομοθέτες εργάστηκαν σε ένα νομοσχέδιο το οποίο θα προέβλεπε την ανάδειξη των υποψηφίων στις εκλογές μέσω προκριματικών εκλογών (**primary elections**) και όχι μέσω των συνεδρίων των κομμάτων. Το νομοθέτημα υιοθετήθηκε και ο Χίραμ Τζόνσον ως υποψήφιος της Ένωσης για την θέση του κυβερνήτη, κατάφερε να κερδίσει τόσο τις προκριματικές όσο και τις γενικές εκλογές. Έτσι, προώθησε δεκάδες άλλους μεταρρυθμιστές πολιτικούς στο νομοθετικό σώμα και άλλα πολιτικά γραφεία.

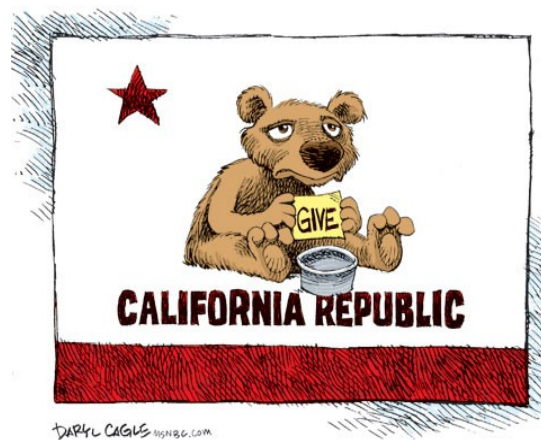
Ο Τζόνσον και η νέα προοδευτική πλειοψηφία στο νομοθετικό σώμα επέφεραν μεγάλες αλλαγές στο πολιτικό σύστημα της Πολιτείας. Μεταξύ αυτών ήταν και η υιοθέτηση των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας (πρωτοβουλίες πολιτών, ακυρωτικά δημοψηφίσματα και δημοψηφίσματα ανάκλησης αξιωματούχων) τόσο σε τοπικό όσο και σε Πολιτειακό πολιτικό επίπεδο. Οι ψηφοφόροι αποδέχθηκαν τις παραπάνω αλλαγές σε ειδικές εκλογές οι οποίες διεξήχθησαν στις 10 Οκτωβρίου του 1911.

Τον Δεκέμβριο του 1911, οι μεταρρυθμιστές στο Λος Άντζελες κέρδισαν την υποστήριξη των ψηφοφόρων σε μια πρωτοβουλία για την ίδρυση μίας δημοτικής, αλλά δημοσιογραφικά ανεξάρτητης, εφημερίδας η οποία θα ανταγωνιζόταν την αντι-εργατική και αντι-μεταρρυθμιστική **Los Angeles Times** και θα παρείχε αμερόληπτες ειδήσεις και ένα δίκαιο δημόσιο βήμα για όλες τις πολιτικές απόψεις. Κάθε πολιτικό κόμμα μπορούσε να εκθέσει τις απόψεις του σε μία στήλη της εβδομαδιαίας έκδοσης. Αυτό το τολμηρό πείραμα ελεύθερου λόγου προσέλκυσε τα μεγαλύτερα δημοσιογραφικά ταλέντα της Πολιτείας και οδήγησε σε μια ιδιαίτερα επιτυχημένη αρχή. Παρόλα αυτά και σε λιγότερο από έναν χρόνο, η προσπάθεια έληξε λόγω των προβλημάτων που δημιουργήθηκαν από τους πωλητές του τύπου και το μποϊκοτάζ των διαφημιστικών εταιριών το οποίο οργανώθηκε από τον κύριο αντίπαλο των μεταρρυθμιστών στο Λος Άντζελες και ιδιοκτήτη των Times, Χάρισον Γκρέϋ Ότις.

Το πρώτο σημαντικό δημοψήφισμα πρωτοβουλίας πολιτών σε επίπεδο Πολιτείας στην Καλιφόρνια κατήργησε τον φόρο εκλογικού δικαιώματος (**poll tax**), ενώ η έκδοση ενός ομολόγου υπέρ του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια κέρδισε την υποστήριξη των πολιτών. Μετά από αυτό, όσοι ήταν ενάντιοι στους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας επιχείρησαν να αντεπιτεθούν με μια Συνταγματική πρόταση, η οποία θα ψηφιζόταν μόνο από το νομοθετικό σώμα και δεν θα επέτρεπε την διεξαγωγή δημοψηφισμάτων σχετικά με την έκδοση ομολόγων. Ο Χέυνς κατάφερε να κινητοποιήσει όλες τις ομάδες υπέρ των δημοψηφισμάτων και η τροποποίηση ηττήθηκε στις κάλπες το 1915.

Οι αντιδημοκρατικές δυνάμεις προσπάθησαν ξανά το 1920, αυτή την φορά χρησιμοποιώντας και οι ίδιες το θεσμό της πρωτοβουλίας πολιτών, να κάνουν στο μέλλον σχεδόν αδύνατη την διαδικασία της πρωτοβουλίας για κάθε φορολογικό θέμα. Ο Χέυνς κατάφερε και πάλι να κινητοποιήσει τους υποστηρικτές των θεσμών και να κερδίσει ξανά στις κάλπες. Το ίδιο ακριβώς συνέβη για τρίτη φορά το 1922. Μετά από αυτό άλλαξε το όνομα της οργάνωσης του, από “Ένωση για την Άμεση Νομοθέτηση στην Καλιφόρνια” σε “Ένωση Προστασίας των Πρωτοβουλιών Πολιτών” και για το υπόλοιπο της ζωής του παρακολουθούσε με ιδιαίτερη προσοχή τις νομοθετικές εργασίες προκειμένου να είναι σίγουρος πως δεν θα υπάρξουν νόμοι οι οποίοι θα αποδυναμώνουν τους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας. Ο Χέυνς απεβίωσε στις 30 Οκτωβρίου του 1937 σε ηλικία 84 ετών.

Στις εκλογές που διεξήχθησαν το 1934 υπήρξαν τέσσερις επιτυχημένες πρωτοβουλίες οι οποίες στόχευαν στην ενδυνάμωση της εφαρμογής των νόμων και την αναβάθμιση της ποινικής δικαιοσύνης. Και οι τέσσερις πρωτοβουλίες είχαν υποστηριχθεί από τον δικηγόρο Ερλ Γουάρεν της Κομητείας Αλαμέντα, ο οποίος κατάφερε να γίνει γενικός εισαγγελέας της Πολιτείας το 1938, Κυβερνήτης το 1942 και επικεφαλής δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου των Η.Π.Α το 1953. Οι βασικές αλλαγές αφορούσαν διαδικασίες σχετικές με την επιλογή και την παραμονή των δικαστών καθώς και την αύξηση της αξιοθρήνητων και μη ικανοποιητικών δικαιοδοσιών του γενικού εισαγγελέα. Η προνοητικότητα του Γουάρεν σχετικά με την αναβάθμιση του δικαστικού συστήματος πριν ο ίδιος εκλεχθεί γενικός εισαγγελέας του έδωσε την δυνατότητα να είναι ιδιαίτερα αποδοτικός κατά την διάρκεια της θητείας του κάτι το οποίο είχε με την σειρά του ως αποτέλεσμα την κατάκτηση από αυτόν υψηλότερων αξιωματικών.

Μια από τις πλέον σημαντικές εκστρατείες, τουλάχιστον όσο αφορά τα χρήματα που δαπανήθηκαν, ήταν μία πρόταση το 1956 για αλλαγή της νομοθεσίας και της φορολογίας που σχετίζονταν με την παραγωγή υγρών και αέριων καυσίμων. Η πρόταση υποστηρίχθηκε από μία ομάδα πετρελαϊκών εταιρειών οι οποίες επιθυμούσαν να αυξήσουν την κερδοφορία τους, ενώ είχε ως αντίπαλο μια άλλη ομάδα εταιρειών η οποία προτιμούσε τον υπάρχον σύστημα. Συνολικά και οι δύο ομάδες δαπάνησαν περισσότερα από 5 εκατομμύρια δολάρια. Η πρωτοβουλία τελικά απέτυχε. Οι ψηφοφόροι της Καλιφόρνια έγιναν αποδέκτες ενός μεγάλου αριθμού συγκρουόμενων προτάσεων σχετικά με ένα ιδιαίτερα σύνθετο νομοσχέδιο και προτίμησαν να είναι επιφυλακτικοί ψηφίζοντας “όχι”.

Το ίδιο πολυδάπανη αποδείχθηκε το 1958 η τεράστια διαμάχη μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζόμενων. Η πρωτοβουλία “Δικαίωμα στην εργασία” (ανοικτά καταστήματα) υποστηρίχθηκε από τους εργοδότες και κατέληξε σε μια διπλή ήττα για αυτούς. Όχι μόνο ηττήθηκαν στην ψηφοφορία αλλά επίσης, η εκστρατεία των αντιπάλων τους είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση των Δημοκρατικών και των μελών των εργατικών συνδικάτων, οι οποίοι ψήφισαν σχεδόν ομόφωνα, με α-

ποτέλεσμα την εκλογή του Κυβερνήτη Έντμουντ Τζέραλντ Μπράουν του Πρεσβύτερου, του πρώτου Δημοκρατικού Κυβερνήτη μετά από 16 χρόνια.

Την δεκαετία του 1960 οι φιλελεύθεροι της Καλιφόρνια δυσανεστήθηκαν έντονα από τον θεσμό της πρωτοβουλίας λόγω της αποδοχής δύο μέτρων από τους ψηφοφόρους. Η πρώτη πρωτοβουλία κατήργησε τον **νόμο Ράμφορντ** (Δίκαιης Στέγασης) ο οποίος είχε περάσει από το νομοθετικό σώμα και είχε υπογραφεί από τον Κυβερνήτη Μπράουν το 1963. Η δεύτερη πρωτοβουλία απαγόρευσε την καλωδιακή τηλεόραση. Η πρωτοβουλία αυτή υποστηρίχθηκε από τους ιδιοκτήτες κινηματογράφων οι οποίοι φοβόντουσαν τον ανταγωνισμό και οι οποίοι υποστήριξαν πως η πρωτοβουλία τους εγγυόταν την “ελεύθερη τηλεόραση” και ελαχιστοποιούσε την απειλή της “επί-πληρωμή” τηλεόρασης. Και οι δύο πρωτοβουλίες στην συνέχεια ακυρώθηκαν από τα δικαστήρια ως αντισυνταγματικές.

Ο θεσμός της πρωτοβουλίας πολιτών στην Καλιφόρνια δημιούργησε μία νέα τάξη επαγγελματιών: τους αμειβόμενους ‘υποστηρικτές’ μίας πρότασης. Με τα όρια συλλογής υπογραφών να διπλασιάζονται σχεδόν σε κάθε δεκαετία, οι ομάδες πολιτών δεν μπορούσαν πλέον να βασίζονται αποκλειστικά στην εθελοντική εργασία. Ήδη από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Τζόζεφ Ρόμπινσον προσέφερε τις οργανωτικές του υπηρεσίες στους εισηγητές μίας πρωτοβουλίας. Η εταιρεία του, η οποία πλήρωνε τους υπαλλήλους της ανάλογα με τις υπογραφές τις οποίες κατάφερναν να συλλέξουν, είχε το μονοπώλιο στην συγκεκριμένη υπηρεσία για μία περίοδο από το 1920 ως και το 1948. Ο Ρόμπινσον εκτιμά πως το 98% των πρωτοβουλιών που ‘υποστηρίχθηκαν’ από την εταιρεία του κατά το παραπάνω διάστημα ήταν επιτυχείς. Ο Ρόμπινσον παρέμεινε σε αυτή την αγορά μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του 60, αλλά φυσικά τότε είχαν δημιουργηθεί ανταγωνιστικές εταιρείες.

Η πιο διάσημη πρόταση (**proposition**) στην Καλιφόρνια ήταν η **Πρόταση 13**, η οποία έγινε αποδεκτή από τους πολίτες το 1978. Η παραπάνω πρόταση έθεσε ως άνω όριο για τον φόρο της ακίνητης περιουσίας το 1% της αξίας του ακινήτου καθώς και περιορισμούς στην αύξηση της αξίας βάση της οποίας υπολογίζεται ο φόρος. Προκάλεσε μία εξέγερση ενάντια σε φόρους σε ολόκληρες τις Η.Π.Α για περίπου μία δεκαετία. Παράλληλα οδήγησε σε αύξηση της χρήσης του θεσμού της πρωτοβουλίας σε ολόκληρη την χώρα, καθώς οι πολίτες όλο και περισσότερο χρησιμοποιούσαν δημοψηφίσματα προκειμένου να αποκτήσουν μεγαλύτερο έλεγχο του βίου τους.

Στις πρόσφατες δεκαετίες έχουν υπάρξει στην Καλιφόρνια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες. Οι θεσμοί της άμεσης δημοκρατίας έχουν επιτρέψει στους πολίτες της Καλιφόρνια να εκφράζουν τις απόψεις τους σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών, οικονομικών και κυβερνητικών θεμάτων τα οποία περιλαμβάνουν χρονικά όρια στα Πολιτειακά αξιώματα, εκπαιδευτικά ζητήματα, φυλετικά θέματα, την νομιμοποίηση της κάνναβης, ποινές σχετικές με ειδικά εγκλήματα, φόρους, Πολιτειακά χρέη και σύμφωνα συμβίωσης ομοφυλοφίλων.

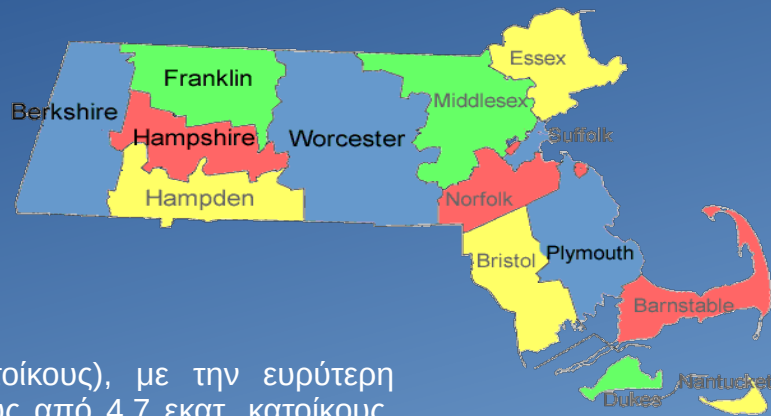

Οι πολιτικοί σε άλλα μέρη των Η.Π.Α. συχνά λοιδορούν τις πρωτοβουλίες πολιτών λέγοντας πως “δεν επιθυμούμε να γίνουμε σαν την Καλιφόρνια”. Παρά τις εξωτερικές αυτές αντιδράσεις (συχνά και εντός της Καλιφόρνια) και την θέση πως οι θεσμοί αυτοί προκαλούν προβλήματα στην αποδοτική κυβέρνηση της Πολιτείας, οι πολίτες εκτιμούν ιδιαίτερα τις διαδικασίες αυτές. Οι υποστηρικτές των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας σημειώνουν πως η Καλιφόρνια δεν είναι η μόνη Πολιτεία που αντιμετωπίζει προβλήματα και πως συχνά αυτά προέρχονται από τις επιλογές των πολιτικών και όχι από τις πρωτοβουλίες των πολιτών.

Πηγές

1. <http://www.direct-democracy-navigator.org>
2. <http://www.iandrinstute.org/California.htm>
3. http://ballotpedia.org/California_2014_ballot_propositions
4. Το βιβλίο των Verhulst και Nijeboer – *Direct Democracy. Facts and Arguments about the Introduction of Initiative and Referendum*, δωρεάν στον ιστότοπο: www.democracy-international.org/publications

Η Μασαχουσέτη, ή Πολιτεία των Προσκυνητών, με έκταση 27,336 τ.χ. (με έκταση περίπου στο ένα πέμπτο της Ελλάδας) είναι μία από τις μικρότερες πολιτείες των ΗΠΑ (μόλις 44η) ωστόσο και από τις πιο πυκνοκατοικημένες. Ο πληθυσμός της, που ξεπερνάει τα 6,5 εκατ., την ανεβάζει στην 14η θέση στις ΗΠΑ. Το διάμεσο (**median**) οικογενειακό ετήσιο εισόδημα πλησίαζε τις 65.000 δολάρια το 2014 (5ο υψηλότερο).

Πρωτεύουσα της είναι η Βοστώνη (645.000 κατοίκους), με την ευρύτερη μετροπολιτική περιοχή της να αριθμεί περισσότερους από 4,7 εκατ. κατοίκους. Άλλες μεγάλες πόλεις είναι το Γουόρτσεστερ, το Σπρίνγκφιλντ, το Λόουελ και το Καίμπριτζ, καμία από τις οποίες δεν ξεπερνά τις 200 χιλιάδες κατοίκων.

Έτος υιοθέτησης των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας είναι το 1918.

Μασαχουσέτη (MA)

Ιστορία της Άμ. Δημοκρατίας στη Μασαχουσέτη

Η πολιτεία της Μασαχουσέτης, μαζί με αυτή του γειτονικού Νιού Χαμπσάιρ, αποτέλεσαν το πρώτο ουσιαστικό έναυσμα για την εισαγωγή του θεσμού του Συνταγματικού Δημοψηφίσματος παγκοσμίως. Χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία δημιουργίας του Συντάγματος των Πολιτειών αυτών μεταξύ των ετών 1778 – 1780. Το Σύνταγμα της “Κοινοπολιτείας της Μασαχουσέτης” (**Commonwealth of Massachusetts**) όπως είναι το επίσημο όνομα της Πολιτείας, ξεκίνησε να γράφεται το 1779 από μία ειδική επιτροπή που εξελέγη με αποκλειστικό σκοπό τη δημιουργία Συντάγματος. Προηγουμένως, οι πολίτες είχαν απορρίψει μετά από ψηφοφορία ένα σχέδιο συντάγματος που είχε δημιουργηθεί από το κοινοβούλιο της πολιτείας και η εναλλακτική της ειδικής συνταγματικής επιτροπής προέκυψε ως η πιο ενδεδειγμένη λύση.

Μεταξύ αυτών που συνεισέφεραν περισσότερο στην συγγραφή του ήταν και ο Τζον Άνταμς (**John Adams**), ο κατοπινός 2ος Πρόεδρος των ΗΠΑ. Το κείμενο έγινε αποδεκτό από τους πολίτες της Μασαχουσέτης μετά από ψηφοφορία, στις 15 Ιουνίου 1780. Είναι το παλαιότερο Σύνταγμα που εξακολουθεί και βρίσκεται εν ισχύ στον κόσμο, όπως και το παλαιότερο Σύνταγμα στην Ιστορία που έγινε αποδεκτό μέσω ψηφοφορίας. Η επιρροή του ως νομικό και πολιτικό κείμενο ήταν σημαντική καθώς επηρέασε τόσο τη δομή του Συντάγματος των ΗΠΑ, που ολοκληρώθηκε 7 χρόνια αργότερα, όσο και αρκετά άλλα συντάγματα Πολιτειών. Από τότε, έχουν εισαχθεί 120 νέα άρθρα μετά από τροποποιήσεις, με την πιο πρόσφατη το 2000.

Το 1918 ψηφίστηκε το ιστορικό **άρθρο 48** το οποίο ρυθμίζει τις αρχές της άμεσης δημοκρατίας στη Μασαχουσέτη. Κινητήρια δύναμη υπήρξαν κυρίως οι ενώσεις πολιτών και οι προοδευτικοί πολιτικοί που θεωρούσαν ότι θα ενίσχυε τις απαραίτητες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Η πρώτη προσπάθεια από τον Δημοκρατικό Κυβερνήτη **D. Walsh** απέτυχε αλλά την προσπάθεια συνέχισε ο Ρεπουμπλικάνος διάδοχος του **S. McCall**, ο οποίος τελικά σχημάτισε την ειδική επιτροπή που επεξεργάστηκε το κείμενο της τροποποίησης. Η “μάχη” δεν ήταν εύκολη, καθώς κράτησε από τον Ιούνιο μέχρι τον Νοέμβριο του 1917.

Κύριος αγορητής υπέρ της συνταγματικής τροπολογίας ήταν ένας ρεπουμπλικάνος πολιτικός, ο Τζόζεφ Γουόκερ (**Joseph Walker** – δεξ σελ. “**ΑΠΟΨΕΙΣ**”). Η αντιπολιτευόμενη στην πρόταση γνωρίζοντας ότι δεν μπορούσε να καταψηφίσει την πρόταση, εστίασε την προσπάθεια της στη διεύρυνση της λίστας των εξαιρούμενων θεμάτων, δηλαδή των θεμάτων που δεν επιτρέπεται να τεθούν σε δημοψήφισμα.

Τελικά η πρόταση εγκρίθηκε με 163 ψήφους υπέρ, 125 κατά, και στη συνέχεια το εκλογικό σώμα την έκανε αποδεκτή με οριακή πλειοψηφία 170 χιλ. έναντι 162 χιλ. ψήφων.

Το Άρθρο 48 έδωσε 4 θεσμικά εργαλεία στους πολίτες για να ελέγχουν το Σύνταγμα και τους νόμους:

- τη **νομοθετική πρωτοβουλία**: δηλαδή την πρόταση νόμου από τους πολίτες εφόσον συγκεντρώσουν υπογραφές ίσες με το 3% όσων ψήφισαν στις τελευταίες εκλογές για κυβερνήτη (αντιστοιχεί σε 57.100 για το 2002). Οι υπογραφές δεν πρέπει να προέρχονται από μία μόνο επαρχία (**county**) σε ποσοστό μεγαλύτερο από 25%.

- το **δημοψήφισμα**: το 2% των ψηφοφόρων μπορούν να αναστείλουν την εφαρμογή ενός νόμου και να το παραπέμψουν σε δημοψήφισμα για την τελική έγκριση ή ακύρωση του.

- το **συνταγματικό δημοψήφισμα**: μία πρόταση που έχει εγκριθεί από 2 διαδοχικές συναγματικές συνελεύσεις Βουλής και Γερουσίας μαζί, πρέπει να εγκριθεί σε δημοψήφισμα.

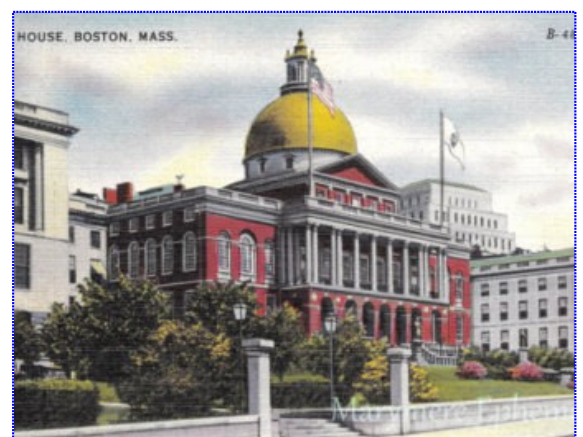
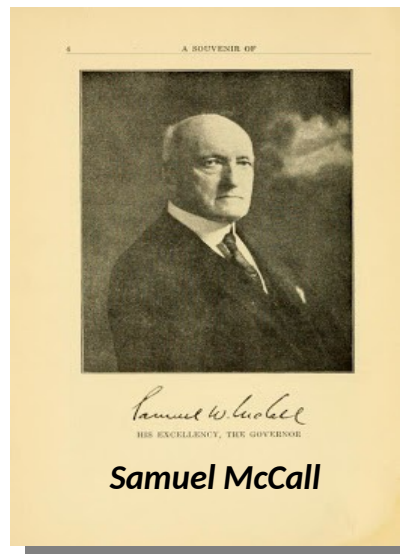
- η **πρωτοβουλία πολιτών για συνταγματική αναθεώρηση**: οι πολίτες μπορούν να προτείνουν την αναθεώρηση του συντάγματος επάνω σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα εφόσον συγκεντρώσουν υπογραφές ίσες με το 3% όσων ψήφισαν στις τελευταίες εκλογές για κυβερνήτη. Στη συνέχεια η πρόταση πρέπει να συγκεντρώσει το 25% των ψήφων σε 2 διαδοχικές συναγματικές συνελεύσεις Βουλής και Γερουσίας μαζί, και στη συνέχεια πηγαίνει σε δημοψήφισμα για την οριστική έγκριση ή απόρριψη του.

Οι παγίδες του Άρθρου 48

Το Άρθρο 48 όμως περιλαμβάνει και κάποιους σημαντικούς περιορισμούς με κυριότερο τα “**εξαιρούμενα θέματα**”. Πρόκειται για ομάδες θεμάτων που δεν επιτρέπεται να μπουν σε δημοψήφισμα. Περιλαμβάνουν τη κατάσχεση χρημάτων, τη σύγκληση Συνταγματικής Επιτροπής, την επανάληψη ενός ζητήματος που απορρίφθηκε πρόσφατα, την αλλαγή της Διακήρυξης Δικαιωμάτων, θρησκευτικά ζητήματα, οτιδήποτε έχει σχέση με τους δικαστές και το δικαστικό σύστημα γενικότερα και τέλος, ζητήματα που αφορούν αποκλειστικά κάποιες συγκεκριμένες πόλεις και κοινότητες.

Η αποδοχή από τους πολίτες

Οι πολίτες της Μασαχουσέτης έχουν κάνει εκτεταμένη χρήση των δικαιωμάτων που τους δίνει το Άρθρο 48. Η κορύφωση αναμφισβήτητα εντοπίζεται στις δεκαετίες του '80 και '90 με 32 νομοθετικές πρωτοβουλίες, 4 συνταγματικές πρωτοβουλίες και 7 δημοψηφίσματα (1980 – 2000). Συνολικά, από την αρχή της εφαρμογής του Άρθρου 48, 140 προτάσεις από τους πολίτες έχουν φτάσει μέχρι τις κάλπες.

Για το Υποβοηθούμενο Τέλος της Ζωής:

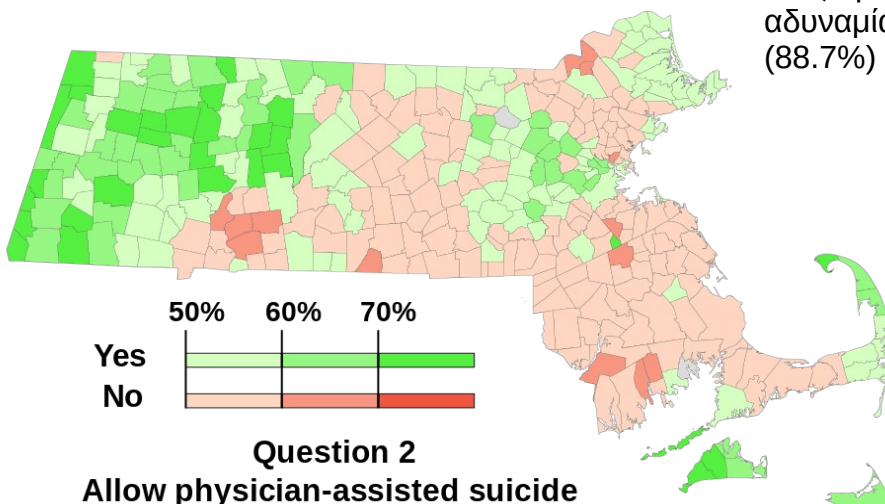
νομοθετική πρόταση από τους πολίτες της Μασαχουσέτης

Πριν 3 χρόνια, ζητήθηκε από τους πολίτες της Μασαχουσέτης να αποφασίσουν για ένα λεπτό και δύσκολο, κοινωνικό και ηθικό ζήτημα, μία πρόταση νόμου από πολίτες της Πολιτείας για την "ιατρικώς υποβοηθούμενη αυτοκτονία". Η πρόταση "Death with Dignity" [ευρύτερα γνωστή ως "Ερώτημα 2" (Question 2)] τελικά απορρίφθηκε με 51% ΟΧΙ έναντι 49% ΝΑΙ.

Συνολικά ψήφισαν σχεδόν 3 εκατομμύρια ψηφοφόροι και η τελική απόφαση ελήφθη με οριακή πλειοψηφία 60 χιλιάδων ψήφων: το ΝΑΙ πήρε 1,453,742 ψήφους έναντι 1,516,584 υπέρ του ΟΧΙ. Όπως φαίνεται και στο γράφημα παρακάτω, υπήρχε ξεκάθαρη γεωγραφική υπεροχή του ΝΑΙ στις δυτικές κομητείες όπως και στο κέντρο της Βοστώνης.

Το παράδειγμα του Όρεγκον

Ο νόμος "Death with Dignity - DWD" του Όρεγκον αποτέλεσε παράδειγμα για τους πολίτες στη Μασαχουσέτη – αλλά και σε άλλες πολιτείες - που θέλησαν αργότερα να φέρουν σε δημοψήφισμα αντίστοιχες νομοθετικές πρωτοβουλίες. Αρχικά υπερψηφίστηκε με οριακή πλειοψηφία το 1994, έγινε προσπάθεια ακύρωσης του που απέτυχε με ποσοστό 60% έναντι 40% τρία χρόνια αργότερα και τελικά έγινε Νόμος το 1998. Ο νόμος, προσεκτικά διατυπωμένος, περιλαμβάνει μια σειρά προϋποθέσεων ώστε να αποκλειστεί η πιθανότητα κατάχρησης του. Παρόμοιες προϋποθέσεις χρησιμοποιήθηκαν και στην Πρόταση της Μασαχουσέτης, ακριβώς για να ελαχιστοποιηθούν οι όποιοι κίνδυνοι, αν και περιορίζεται έτσι η εφαρμοσιμότητα του σε ομάδες ασθενών που ίσως ήθελαν να κάνουν χρήση του.

Από την εφαρμογή του μέχρι το τέλος του 2014 (17 έτη) καταγράφηκαν συνολικά 859 θάνατοι που συνδέθηκαν με το Νόμο, στην πλειοψηφία τους από ασθενείς με μεταστατικό καρκίνο (78%), αλλά και άλλες ασθένειες τελικού σταδίου. Είναι σημαντικό ότι περίπου το 35% των ασθενών που πήραν συνταγή (συνολικά 1327), τελικά δεν έκαναν χρήση της αλλά την κράτησαν ως τελευ-

Η διατύπωση του ερωτήματος

Το ερώτημα είχε διατυπωθεί ως εξής στο ψηφοδέλτιο:

- Η υπερψήφιση του ΝΑΙ θα οδηγήσει στην ενεργοποίηση του προτεινόμενου νόμου που θα επιτρέπει στους γιατρούς με άδεια ασκήσεως επαγγέλματος στη Μασαχουσέτη να συνταγογραφήσουν φαρμακευτικά σκευάσματα σε ασθενείς τελικού σταδίου, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, που θα οδηγήσουν στον τερματισμό της ζωής του ασθενούς.
- Η υπερψήφιση του ΟΧΙ δεν θα αλλάξει τον υπάρχοντα νόμο.

ταία καταφυγή εάν το επέλεγαν. Με βάση τους θανάτους του 2014 (105), η αναλογία είναι 1 για κάθε 320 θανάτους άλλης αιτιολογίας στο Όρεγκον.

Όπως δείχνουν τα δεδομένα, ούτε μαζικοί θάνατοι ασθενών καταγράφηκαν, ούτε οι ασθενείς εξαναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν τις συνταγές. Οι ασθενείς διατήρησαν τον έλεγχο της διαδικασίας. Είναι ενδεικτικό ότι >70% των ασθενών είχαν πάει σε κολλέγιο, το 60% είχαν ιδιωτική ασφάλιση και το 38% δημόσια, δηλαδή δεν επρόκειτο για χαμηλής μόρφωσης, φτωχούς ασθενείς, αλλά το αντίθετο, ασθενείς που είχαν ψηλά στις προτεραιότητες τους την επιθυμία να διατηρούν τον έλεγχο και την αυτονομία στη ζωή τους. Γι' αυτό οι τρεις κυριότεροι λόγοι για την επιλογή τους ήταν η απώλεια της αυτονομίας (91%), η αδυναμία να κάνουν ευχάριστες δραστηριότητες (88.7%) και η απώλεια της αξιοπρέπειας (79%).

Τα τελευταία 5 χρόνια υπήρξε μόνο μία αναφορά στον Ιατρικό Σύλλογο του Όρεγκον για παραβίαση των προϋποθέσεων του Νόμου και αφορούσε τη μη-συμμόρφωση με το ελάχιστο όριο των 48 ωρών μεταξύ του αιτήματος του ασθενούς και της συνταγογράφησης των σκευασμάτων.

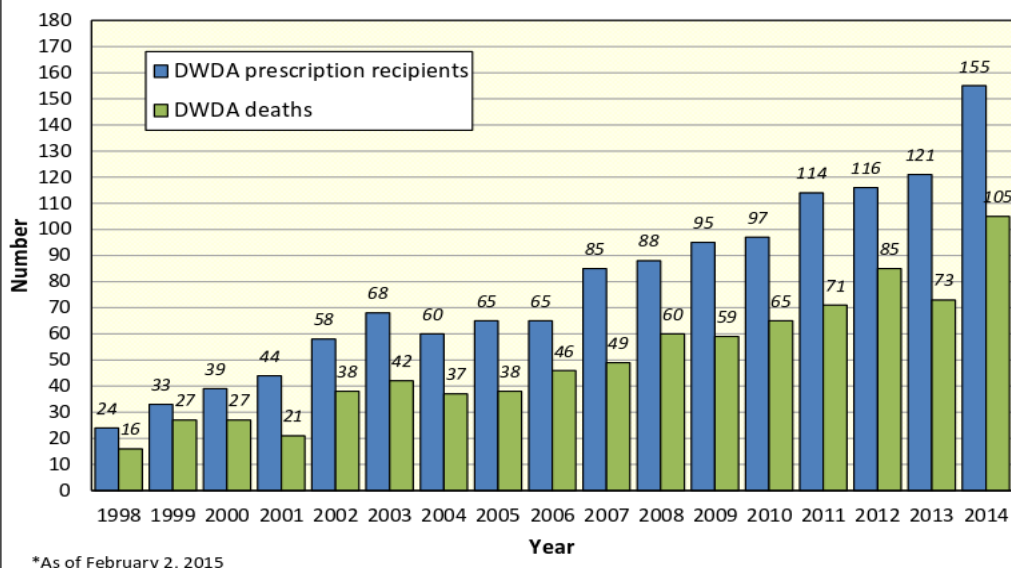

Η πρόταση

Σύμφωνα με την πρόταση, ένας κάτοικος της Πολιτείας της Μασαχουσέτης, με διαγνωσμένη ασθένεια τελικού σταδίου, θα μπορούσε να λάβει ιατρική συνταγή - εφόσον το επιθυμούσε - για φαρμακευτικά σκευάσματα που θα υποβοηθήσουν τον τερματισμό της ζωής του, όταν και εάν επιλεξει ο ίδιος να κάνει χρήση τους. Ο ασθενής έπρεπε να είναι ενήλικος και πνευματικά ικανός για να παίρνει αποφάσεις γύρω από ιατρικά θέματα.

Figure 1: DWDA prescription recipients and deaths*, by year, Oregon, 1998-2014

Ως ασθένεια τελικού σταδίου ορίζονταν ότι έπρεπε να έχει προσδόκιμο ζωής κάτω από 6 μήνες και να έχει διαγνωστεί από τουλάχιστον δυο γιατρούς. Η συμμετοχή γιατρών ή άλλου ιατρικού προσωπικού στη διαδικασία θα ήταν απολύτως εθελοντική, δηλαδή δεν θα υπήρχε ζήτημα κακής άσκησης της ιατρικής σε περίπτωση που κάποιος αρνούσαν να συνταγογραφήσει τέτοια φάρμακα ή να συμμετέχει στη διαδικασία καθ' οιονδήποτε τρόπο.

Η αίτηση θα έπρεπε να είναι γραπτή και να έχει υπογραφεί παρουσία δύο μαρτύρων, ο ένας τουλάχιστον εκ των οποίων θα έπρεπε να μην είναι συγγενής και να μην περιλαμβάνεται στη διαθήκη. Οι μάρτυρες θα βεβαίωναν ότι ο ασθενής υπέγραψε την αίτηση οικειοθελώς και είχε διανοητική διαύγεια. Στη συνέχεια ο ασθενής θα έπρεπε να επαναλάβει δύο φορές, προφορικά, το αίτημα του σε διάστημα 15 ημερών, τουλάχιστον. Επιπλέον, θα έπρεπε να συζητήσει με ειδικούς εναλλακτικές επιλογές για τη φροντίδα χρόνιων πασχόντων και την αντιμετώπιση του πόνου. Αν συνέχιζε να επιθυμεί τον υποβοηθούμενο τερματισμό της ζωής του, θα συνταγογραφούνταν τα κατάλληλα σκευάσματα αλλά η χορήγηση δεν θα γίνονταν από γιατρό, αλλά από τον ίδιο τον ασθενή.

Η διαμάχη γύρω από τις λέξεις

Ένα μεγάλο μέρος της διαμάχης γύρω από την Πρόταση Νόμου κινήθηκε στο πεδίο των λέξεων και των νοημάτων. Οι υποστηρικτές του Νόμου υπογράμμιζαν ότι ο Νόμος είναι μια τυπική πρόταση "ιατρικώς υποβοηθούμενου θανάτου" ή συντομότερα, "βοήθεια-στο-θάνατο" [**physician assisted dying** ή **aid-in-dying**], όπως οι αντίστοιχοι νόμοι σε Όρεγκον (1998) και Ουάσινγκτον (2009) οι οποίοι υπερψηφίστηκαν σε δημο-

ψηφίσματα από τους πολίτες.

Οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνται αντί του παλαιότερου «ιατρικώς υποβοηθούμενη αυτοκτονία» [**physician assisted suicide**]. Όλοι αυτοί οι όροι αν και συχνά κατηγοριοποιούνται ως «ευθανασία» [**euthanasia**] διαφέρουν στο ότι το ιατρικό προσωπικό δεν έχει άμεση συμμετοχή στο τέλος της ζωής του ασθενούς, αλλά απλώς συνεπικουρεί. Ο ίδιος ο ασθενής επιλέγει αν, τότε και που θα συμβεί.

Η διαφοροποίηση από τον όρο «αυτοκτονία» αν και μοιάζει για γλωσσικό σχολαστικισμό, δεν είναι. Γιατι οι περιπτώσεις αυτές δεν αναφέρονται σε υγιείς που επιλέγουν να τερματίσουν τη ζωή τους έχοντας ένα λίγο-πολύ φυσιολογικό προσδόκιμο χρόνο ζωής. Αντίθετα, πρόκειται για ασθενείς που έχουν λίγο χρόνο ζωής μπροστά τους, με επιβαρυνμένη ποιότητα ζωής, συχνά επιπεπλεγμένη με ισχυρούς πόνους ή σημαντικό περιορισμό ζωτικών λειτουργιών όπως το φαγητό, η κατάποση, η μετακίνηση, η χρήση της τουαλέτας κ.α. Οι ασθενείς αυτοί επιλέγουν να συντομεύσουν το χρόνο ενός αναπόφευκτου θανάτου και μαζί να μειώσουν την περίοδο που θα υποφέρουν από τις όποιες παρενέργειες της νόσου.

Εκτός όμως από την ορολογία, η διαμάχη επεκτάθηκε και σε άλλες έννοιες. Λέξεις όπως «αξιοπρέπεια» (**dignity**), που βρίσκεται στον τίτλο της Νομοθετικής Πρότασης, ή «έλεος» (**mercy**) και «συμπόνια» (**compassion**), που χρησιμοποιήθηκαν για την υποστήριξη της, βρέθηκαν στο στοχαστρο όσων αντιτίθονταν. Ο καθολικός αρχιεπίσκοπος της Βοστώνης, Καρδινάλιος **Seán O'Malley**, υπερθεμάτιζε πως δεν υπάρχει τίποτε το «συμπονετικό» στο Νόμο, αλλά ότι είναι «καθαρή βαρβαρότητα η βοήθεια σε κάποιον για να πεθάνει».

Υποβοηθούμενο τέλος της ζωής και νομοθεσία

Εκτός από το Όρεγκον ακόμη 4 Πολιτείες προσπάθησαν να περάσουν, χωρίς επιτυχία, σχετική νομοθεσία με δημοψηφίσματα τη δεκαετία του '90. Επίσης χωρίς επιτυχία ήταν η προσπάθεια νομιμοποίησης μέσω των Πολιτειακών κοινοβουλίων, με πλησιέστερη στην επιτυχία το νομοσχέδιο της Χαβάης το 2002.

Το ίδιο συνέβη και με την προσπάθεια ακύρωσης των νόμων που ορίζουν το υποβοηθούμενο τέλος της ζωής ως παράνομο, μέσω των δικαστηρίων. Οι αρχικά θετικές αποφάσεις σε τοπικά δικαστήρια σε Ν. Υόρκη και Ουάσινγκτον, ακυρώθηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο το οποίο αποφάνθηκε ότι το συγκεκριμένο αίτημα δεν αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα και επαφίεται στην κάθε Πολιτεία αν θα τη νομιμοποιήσει ή όχι.

Παράλληλα, με τις ανορθόδοξες προσπάθειες του ο συνταξιούχος γιατρός **Jack Kevorkian** προσπάθησε να την νομιμοποιήσει **de facto** παρέχοντας τη συνδρομή του και δημοσιοποιώντας την για περισσότερες από 100 περιπτώσεις. Αυτό συνεχίστηκε ώσπου ξεπέρασε τα όρια και χορήγησε ο ίδιος μια θανατηφόρο δόση, οπότε και οδηγήθηκε για πρώτη φορά στη φυλακή για ενεργητική ευθανασία. Κανένας εν ενεργεία γιατρός δεν έχει διωχθεί ποινικά στις ΗΠΑ για υποβοήθηση ασθενούς αλλά θα μπορούσε να βρεθεί εκτεθειμένος σε ποινές από τον Ιατρικό Σύλλογο.

Το 2008, η **Ουάσινγκτον** έγινε η δεύτερη πολιτεία που υιοθέτησε μετά από δημοψήφισμα ένα νόμο παραπλήσιο του Όρεγκον. Την επόμενη χρονιά το Ανώτατο Δικαστήριο της **Μοντάνα** γνωμοδότησε ότι οι γιατροί θα τυγχάνουν ασυλίας εάν βοηθήσουν ασθενή που τους το ζήτησε για να τερματίσει τη ζωή του. Η τέταρτη μέχρι σήμερα πολιτεία είναι το **Βέρμοντ** όπου το 2013 η Βουλή της το νομιμοποίησε.

Παρομοίως, η ομάδα "**Second Thoughts**" που αποτελούνταν από άτομα με αναπηρίες, αν και η συγκεκριμένη πρωτοβουλία δεν τους αφορά άμεσα, κατέκριναν με σφοδρότητα τη γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε: «η ιδέα ότι παρέχεται "αξιοπρέπεια" μέσω του θανάτου έχει επικίνδυνες επιπτώσεις στην κοινωνία και ειδικότερα στα άτομα με αναπηρίες».

Ακόμη και όταν αναγνωρίζεται σε μικρό αριθμό ασθενών η ανάγκη να επιλέξουν για σπουδαίους λόγους το να τερματίσουν τη ζωή τους (όπως έκανε η Ένωση Βρετανών Γιατρών) η πίεση του πιθανού **slippery slope** εμποδίζει την υποστήριξη τους στην πρόταση καθώς "... ο κίνδυνος να υπαρξει σημαντική βλάβη σε μεγάλο αριθμό ασθενών υπερσκελίζει τις ανάγκες για το αντίθετο σε πολύ λίγους".

Τα "**Slippery slope**" αντ-επιχειρήματα

Σημαντικό μέρος της αντ-επιχειρηματολογίας ανήκε στην κατηγορία του "**Slippery slope**", δηλαδή του κινδύνου προοδευτικής διολίσθησης σε πρακτικές που τώρα θεωρούνται απαράδεκτες. Τα επιχειρήματα αυτά δεν στοχεύουν στην προτεινόμενη νομοθεσία αλλά τη θεωρούν ως προθάλαμο για τη νομιμοποίηση ή επιβολή πρακτικών που θα παραβιάζουν τα δικαιώματα των ασθενών.

Στο πλαίσιο αυτό, διάφορες ομάδες πολιτών προβάλουν ως πιθανούς κινδύνους από την πιθανή κατάχρηση του νόμου και τις πιέσεις προς ασθενείς να συντομεύσουν τη ζωή τους μέχρι τη στοχοποίηση συγκεκριμένων ομάδων (π.χ. φτωχοί και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου) ή ακόμη και επιτροπές "θανάτου" που θα ορίζουν ποιοί θα ζήσουν και ποιοί θα πεθάνουν. Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο πιο ρεαλιστικό από τα αντεπιχειρήματα αυτά: την αλματώδη αύξηση των ασθενών που επιλέγουν να συντομεύσουν τη ζωή τους και τον επακόλουθο μαρασμό της υποβοηθητικής θεραπείας τελικού σταδίου, δηλαδή τον de facto περιορισμό των επιλογών.

Η απάντηση στα θεωρητικά αυτά ερωτήματα δίνεται από τα πραγματικά δεδομένα του Όρεγκον. Μετά από εμπειρία 17 ετών, δεν υπάρχουν σοβαρά παραδείγματα κατάχρησης του νόμου, δεν έχουν στοχοποιηθεί ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες, δεν υπάρχει εξαναγκασμός των ασθενών και, φυσικά, δεν έχει οδηγήσει σε μαζικές αυτοκτονίες. Ειδικά δε για την υποβοηθητική θεραπεία τελικού σταδίου, όχι μόνο δεν έχει υποχωρήσει αλλά αντιθέτως το Όρεγκον βρίσκεται μεταξύ των πρώτων πολιτειών στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα αυτό.

Το επιχείρημα της «αντι-ιατρικής» φύσης του Νόμου

Το επιχείρημα αυτό εκφράστηκε κυρίως από μέλη της ιατρικής κοινότητας. Όπως για παράδειγμα, την **Lynda Young**, πρόεδρο της Ιατρικής Κοινωνίας της Μασαχουσέτης, η οποία υποστηρίζει ότι ο τερματισμός της ζωής ενός ασθενούς δεν συνάδει με το ρόλο του γιατρού ως θεραπευτή και ότι «... οι γιατροί πρέπει να ανταποκριθούν ενεργά στις ανάγκες των ασθενών που βρίσκονται κοντά στο τέλος της ζωής τους».

Για το Υποβοηθούμενο Τέλος της Ζωής

Είναι εύλογο πως ένα σημαντικό κομμάτι της ιατρικής κοινότητας αισθάνεται άβολα με την ιδέα ότι κάποιος ασθενής μπορεί να τους ζητήσει να βοηθήσουν στο να τερματίσει τη ζωή του, ακόμη και όταν τα κίνητρα του ασθενούς είναι σοβαρά. Για το λόγο αυτό τόσο η νομοθετική πρωτοβουλία της Μασαχουσέτης, όσο και το αρχικό μοντέλο του Όρεγκον, σημείωναν ότι δεν θα υποχρεωθεί κάποιος γιατρός ή ιατρικό ίδρυμα να συνταγογραφήσει τα σκευάσματα αυτά σε ασθενή που θα τους το ζητήσει. Ο γιατρός ή/και το ίδρυμα μπορούν να αρνηθούν, χωρίς να χρειάζεται να αιτιολογήσουν την απόφασή τους και χωρίς αυτό να μπορεί να θεωρηθεί κακή άσκηση της ιατρικής, ως άρνηση παροχής υπηρεσιών.

Ωστόσο, η ιατρική κοινότητα δεν είναι αντίθετη. Σύμφωνα με μελέτη της δεκαετίας του '90, το 60% των γιατρών στην Αμερική είχε θετική άποψη για το υποβοηθούμενο τέλος της ζωής αν και μόνο οι μισοί θα ήταν διατεθειμένοι να συμμετέχουν. Είναι ενδεικτικό, ότι ακόμη και χωρίς νομική κάλυψη ένα 5% περίπου των γιατρών στις ΗΠΑ δήλωσε ότι έχει βοηθήσει ασθενή του να τερματίσει τη ζωή του για τουλάχιστον μία φορά στην καριέρα του.

Επίλογος

Το ζήτημα του ιατρικώς υποβοηθούμενου τέλους της ζωής αποτελεί ένα ευαίσθητο, κοινωνικό ζήτημα, όχι μία ατομική υπόθεση αποκομμένη από την υπόλοιπη κοινωνία. Με την άποψη αυτή συμφωνεί και το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, το οποίο επέστρεψε το ερώτημα της νομιμοποίησης του στις κοινωνίες (Πολιτείες) για να απαντηθεί. Η πρόοδος της ιατρικής τεχνολογίας επιτρέπει πλέον τη διατήρηση βασικών λειτουργιών της ζωής ακόμη και σε συνθήκες όπου απουσιάζει κάθε ανώτερη εγκεφαλική λειτουργία. Επιπλέον, διάφορες εκφυλιστικές παθήσεις (με πρώτον τον καρκίνο τελικού σταδίου) οδηγούν στο θάνατο εκατομμύρια ανθρώπων, πολλές φορές υπό συνθήκες όπου παύει η αυτονομία του ασθενούς, σε συνθήκες μειωμένης αξιοπρέπειας και χαμηλής ικανοποίησης από τη ζωή, όπως αυτό το βιώνει ο ασθενής. Ο οξύς πόνος είναι μία από τις παραμέτρους αλλά όχι η μοναδική, όπως δείχνουν τα στοιχεία.

Ως αποτέλεσμα, πολλοί γιατροί – περισσότεροι από όσους φαντάζονται οι πολίτες – έρχονται σε επαφή με καταστάσεις και αιτήματα που ξεπερνούν την ιατρική παράδοση όπως μας παραδόθηκε από την αρχαιότητα. Η αγωγή με οπιοειδή σε δόσεις που βρίσκονται πολύ κοντά στην υποβοηθούμενη αυτοκτονία μετά από αίτημα και ενημέρωση του ασθενούς είναι μία πραγματικότητα για χιλιάδες γιατρούς, όμως δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο που να τη ρυθμίζει. Η αποσιώπηση σε συνδυασμό με τη νομική ανοχή που ισχύει στις ΗΠΑ, όπως δείχνει το παράδειγμα Κεβorkιάν (ακόμη κι αν σόκαρε την κοινή γνώμη με την αμεσότητα του), είναι προφανές ότι δεν είναι κάτι παραπάνω από εμβλαωματική λύση.

Το παράδειγμα του Όρεγκον μετά από σχεδόν 2 δεκαετίες εφαρμογής φαίνεται ότι δίνει πειστικές απαντήσεις (με στοιχεία) σε πολλά από τα ερωτήματα και τους φόβους, τόσο των πολιτών όσο και της ιατρικής κοινότητας: δεν έγινε μαζικοποίηση τους (από “κρατικές επιτροπές θανάτου” σύμφωνα με τη ρεπουμπλικάνικη προπαγάνδα) παρά την σταδιακή, εύλογη αύξηση τους όσο γίνεται γνωστή στην κοινωνία. Δεν περιορίστηκε μόνο σε φτωχούς, αμόρφωτους και ανασφάλιστους ασθενείς – μάλλον το αντίθετο συνέβη. Δεν εξαναγκάζονται οι ασθενείς σε ευθανασία όπως δείχνουν οι συνταγές που δεν εκτελέστηκαν ποτέ, αλλά απλώς την είχαν μαζί τους για “εάν χρειαστεί”. Οι γιατροί δεν εξαναγκάζονται να συμμετέχουν εάν δεν το επιθυμούν. Και τέλος, η εφαρμογή του σε μία Πολιτεία από τις ποιοτικότερες στην προσφορά ιατρικής αγωγής τελικού σταδίου (**palliative care**) αποδεικνύει ότι δεν αποτελεί προσπάθεια περικοπής δαπανών.

Ωστόσο, παρά την υπερπροσφορά στοιχείων τελικά οι πολίτες της Μασαχουσέτης επέλεξαν το αντίθετο – και αυτό, παρά την όποια προσωπική άποψη και την οριακή πλειοψηφία – είναι υγιές, τόσο κοινωνικά, όσο και πολιτικά. Είτε επειδή οι υποστηρικτές απέτυχαν να πείσουν, είτε επειδή δεν βρήκαν ευήκοα ώτα, το γεγονός είναι ότι η τοπική κοινωνία δεν ήταν έτοιμη να αποδεχτεί την πρόταση – έστω και οριακά!

Κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι η κοινωνία έπεσε “θύμα” λαοπλάνων που εξαπάτησαν, φόβισαν ή υπέβαλαν σε πλύση εγκεφάλου τους πολίτες και γι’ αυτό δεν υπερψήφισαν “το σωστό”. Η αφήγηση αυτή είναι αστήρικτη, σύμφωνα με έναν μεθοδικό ακαδημαϊκό και ερευνητή των αμεσοδημοκρατικών θεσμών, τον **John Matsusaka**. Μετά από ενδελεχή ανάλυση σύνθετων πηγών κοινωνιολογικών δεδομένων, έδειξε ότι μέσω των δημοψηφισμάτων οι πολίτες επιλέγουν το φορολογικό πλαίσιο που βρίσκεται κοντά στις προτιμήσεις τους. Ακόμη πιο εντυπωσιακά είναι τα ευρήματα ως προς τα περιοριστικά χρονικά όρια ανάληψης πολιτικών αξιωματών: ενώ υπάρχει καθολική υποστήριξη τους στις ΗΠΑ, σχεδόν μόνο αμεσοδημοκρατικές Πολιτείες έχουν όρια στις θητείες των πολιτικών τους αξιωμάτων. Παρόμοια στοιχεία προσφέρει και η **Elisabeth Gerber** στην ανάλυση των αποτελεσμάτων δημοψηφισμάτων σε κοινωνικά ευαίσθητα θέματα όπως η θανατική ποινή. Και πάλι τα αποτελέσματα ταυτίζονται με τις προτιμήσεις των πολιτών στην περίοδο πολύ πριν ανοίξει η διαβούλευση για το δημοψήφισμα. Με βάση τα στοιχεία, αποδεικνύεται ότι **τα δημοψηφίσματα εκφράζουν τους πολλούς και όχι τους λίγους!**

Η δημοψηφισματική επίλυση “δύσκολων” και “ευαίσθητων” κοινωνικών θεμάτων είναι η πλέον ενδεδειγμένη, χωρίς αμφιβολία. Ακόμη και σε συνθήκες “διχασμού” της κοινωνίας, πρέπει να γίνονται σεβαστές οι αμφιβολίες ή οι προτεραιότητες της πλειοψηφίας και να μην εκβιάζονται οι κοινωνίες από επιλογές “φωτισμένων” ελίτ. Από την άλλη, πρέπει να θυμόμαστε ότι οι κοινωνίες δεν είναι στατικές αλλά αλλάζουν στο χρόνο, και η χθεσινή μειοψηφία μπορεί να γίνει αυριανή πλειοψηφία αφενός όταν η πρόταση της γίνει καλύτερα κατανοητή, αφετέρου δε όταν η ίδια αφουγκραστεί καλύτερα την κοινωνία και προσαρμόσει την πρόταση της στις κοινωνικές ανάγκες. Το ζητούμενο, πάντα, είναι να υπάρχει το θεσμικό πλαίσιο που θα επιτρέψει την ισότιμη διαβούλευση και την ελεύθερη έκφραση της κοινωνίας, αυτό να γίνεται σεβαστό από όλους και μετά ας αποφασίσουν οι πολίτες. Ακόμη και όταν διαφωνούμε με το αποτέλεσμα!

Πηγές

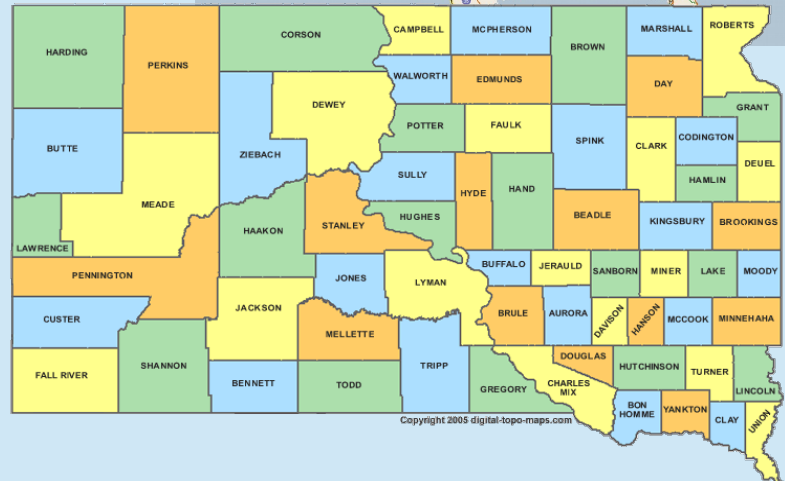
- **Quill TE, Meier DE, Block SD, Billings JA** “The Debate over Physician-Assisted Suicide: Empirical Data and Convergent Views”. *Ann. Intern. Med*; (1998)
- **B. Kaufmann, R. Buchi & N. Braun** “Guidebook to Direct Democracy in Switzerland and beyond”.
- **McDonough JE** “Taking the laws into their own hands”. *CommonWealth*; (2002)
- **Matsusaka JG** “Direct Democracy Works”. *Journal of Economic Perspectives* — Vol. 19(2); (2005)
- **Oregon Public Health Division** “Oregon’s Death with Dignity Act—2014”. *State Report* (2015)
- **Angell M.** “May Doctors Help You to Die?”. *The New York Review of Books* (2012)
- **Lehigh S.** “Death with dignity in Mass.”. *The Boston Globe* (2011)
- **Ganzini L** “Lessons from Legalized Physician-Assisted Death in Oregon and Washington”. Από το βιβλίο “Palliative care and Ethics”.
- **Pineo CS** “Disabilities group has ‘Second Thoughts’ on assisted suicide”. *Thebostonpilot.com* (2012)

Η **Νότια Ντακότα** ή **Πολιτεία των κογιότ** έχει έκταση 199.905 τ.χ. (αρκετά μεγαλύτερη από την Ελλάδα) και πληθυσμό 834.000 κατοίκους.

Βρίσκεται στην Μεσοδυτική περιοχή των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Πήρε το όνομά της από τις φυλές Λακότα και Ντακότα των Αμερικανών ιθαγενών Σιου. Η Νότια Ντακότα έγινε δεκτή ως Πολιτεία στην Ένωση στις 2 Νοεμβρίου του 1889. Πρωτεύουσά της είναι η πόλη Πιέρ (**Pierre**) που βρίσκεται στο κέντρο της πολιτείας, ενώ μεγαλύτερη πόλη είναι το Σιου Φολς. [1]

Στη Νότια Ντακότα κυριαρχεί ιστορικά η αγροτική οικονομία και ο αγροτικός τρόπος ζωής, προσφάτως όμως έγιναν προσπάθειες για την διύρυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων ώστε να προσελκυσθεί νέος και να διατηρηθεί ο υπάρχων πληθυσμός. Ωστόσο παραμένει ακόμα κυρίως αγροτική και είναι η πέμπτη πολιτεία των ΗΠΑ με την μικρότερη πυκνότητα πληθυσμού. Στη Νότια Ντακότα πολιτικώς κυριαρχεί το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, έχοντας κερδίσει στις τελευταίες έντεκα προεδρικές εκλογές. [1]

Έτος υιοθέτησης των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας είναι το 1978.

Νότια Ντακότα (SD)

Είδη δημοψηφισμάτων σε Πολιτειακό επίπεδο

1) Νομοθετική ή Συνταγματική πρόταση (Initiative Petition)

Οι πολίτες της Νότια Ντακότα μπορούν να προτείνουν νόμο ή νέο άρθρο στο Σύνταγμα της Πολιτείας τους.

Για την προκήρυξη του δημοψηφίσματος απαιτείται η συλλογή υπογραφών υποστήριξης από το 5% ή το 10% (για νομοθετική και Συνταγματική πρωτοβουλία αντίστοιχα) των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων.

Οι υπογραφές μπορούν να συλλεχθούν σε διάστημα 24 μηνών μετά τις γενικές Πολιτειακές εκλογές ή ένα έτος πριν τις επόμενες.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Τέλος, δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό και η πρόταση μπορεί να είναι μόνο άμεση.[2]

2) Ακυρωτικό δημοψήφισμα (Referendum)

Οι πολίτες της Νότια Ντακότα μπορούν να ακυρώσουν νόμο που έχει ψηφισθεί από το νομοθετικό τους σώμα μέσω δημοψηφίσματος.

Για την προκήρυξη του δημοψηφίσματος απαιτείται η συλλογή υπογραφών ενάντια στον νόμο από το 5% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων. Η διάρκεια συλλογής των υπογραφών είναι 90 ημέρες μετά την ημερομηνία ψήφισης του νόμου.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Τέλος δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [3]

3) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα αλλαγής του Συντάγματος (Obligatory referendum)

Η πλειοψηφία και των δύο νομοθετικών σωμάτων της Πολιτείας μπορεί να ζητήσει την προσθήκη άρθρου στο Σύνταγμα της Πολιτείας. Σε αυτή την περίπτωση η πρόταση παραπέμπεται για να γίνει αποδεκτή από τους πολίτες, μέσω υποχρεωτικού δημοψηφίσματος.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [4]

4) Υποχρεωτικό δημοψήφισμα αναθεώρησης του Συντάγματος (Obligatory referendum)

Μία διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος της Νότιας Ντακότα μπορεί να εκκινήσει αν έχει την υποστήριξη των $\frac{3}{4}$ των μελών και των δύο νομοθετικών σωμάτων της Πολιτείας. Οι προτινόμενες αλλαγές στο Σύνταγμα οφείλουν να γίνουν αποδεκτές από τους πολίτες μέσω υποχρεωτικού δημοψηφίσματος.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [5]

Είδη δημοψηφισμάτων σε τοπικό επίπεδο

1) Υποχρεωτικό κομητειακό δημοψήφισμα (Obligatory referendum)

Κάθε αλλαγή στην γεωγραφική έκταση των Κομητειών, υιοθέτηση τοπικών κανόνων καθώς και τα όρια δανεισμού των Δήμων από τα νομοθετικά σώματα αποτελούν αντικείμενο υποχρεωτικού δημοψηφίσματος.

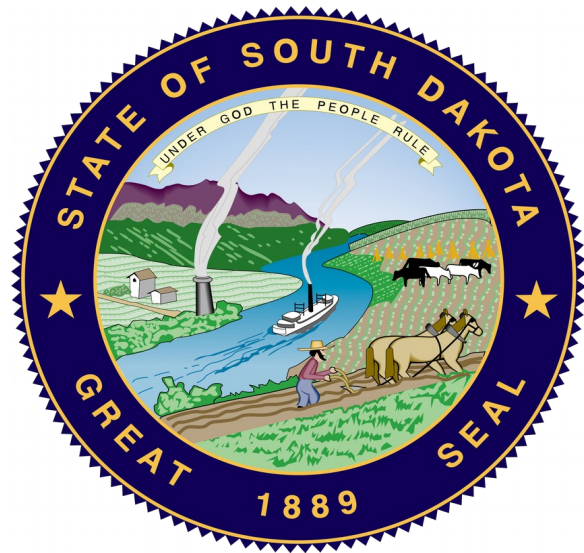
Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [6]

2) Νομοθετική πρόταση σε επίπεδο Κομητείας ή Δήμου (Popular or Citizens Initiative)

Οι πολίτες της Νότια Ντακότα μπορούν να προτείνουν νόμο στο πολιτικό επίπεδο της Κομητείας ή ενός Δήμου.

Για την προκήρυξη του δημοψηφίσματος απαιτείται η συλλογή υπογραφών υποστήριξης από το 5% των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων στην αντίστοιχη Κομητεία ή Δήμο.

Το χρονικό όριο συλλογής των υπογραφών είναι έξι μήνες.

Δεν υπάρχουν όρια συμμετοχής και η πρόταση θεωρείται επιτυχής αν καταφέρει να έχει την υποστήριξη της πλειοψηφίας των ψηφισάντων. Τέλος δεν υπάρχουν όρια γεωγραφικής κατανομής.

Από τις παραπάνω προτάσεις εξαιρούνται προτάσεις ακύρωσης έκδοσης ομολόγων.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [7]

3) Ακυρωτικό δημοψήφισμα (Referendum)

Με τον θεσμό αυτό οι πολίτες μπορούν να ακυρώσουν τοπική ρύθμιση ή νομοθέτημα που προέρχεται από τις τοπικές αρχές.

Για την προκήρυξη του δημοψηφίσματος απαιτείται η συλλογή υπογραφών ίσων με το 5% των ψηφισάντων στις προηγούμενες τοπικές εκλογές. Η διάρκεια συλλογής των υπογραφών είναι 20 ημέρες μετά την υιοθέτηση της ρύθμισης.

Από την παραπάνω διαδικασία εξαιρούνται ρυθμίσεις που θεωρούνται απαραίτητες για την διατήρηση της δημόσιας τάξης, υγείας και ασφάλειας ή για την υποστήριξη των Κομητειακών αρχών και των υπαρχόντων δημόσιων οργανισμών.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είναι δεσμευτικό. [8]

Ιστορία των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας στην Νότια Ντακότα [9]

Η Νότια Ντακότα είναι η πρώτη Πολιτεία των Η.Π.Α. η οποία το 1898 υιοθέτησε τους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας και πιο συγκεκριμένα τις νομοθετικές πρωτοβουλίες πολιτών και τα ακυρωτικά δημοψηφίσματα. Τα Αρχαία Άμεσης Νομοθέτησης (τεύχος Δεκεμβρίου 1898) θεωρούν ως κύριο παράγοντα αυτής της επιτυχίας τις οργανωτικές προσπάθειες του Γουόλτερ Κιντ (**Walter E. Kidd**) από την Κομητεία Μπράουν. Ο Κιντ γεννήθηκε στο Μίτσιγκαν το 1849 και πέρασε τα “μισά από τα χρόνια της ωριμότητας του” ως αγρότης και τα άλλα μισά εργαζόμενος ως εκδότης της εφημερίδας ‘Ο Αγρότης της Ντακότα’ στην οποία το μόνιμο πρωτοσέλιδο είχε πάντα το μόντο “Για τον Σοσιαλισμό στις ημέρες μας”. Ο Κιντ ισχυριζόταν πως ήταν “η μοναδική ημερήσια εφημερίδα στην Πολιτεία η οποία προωθούσε τον Σοσιαλισμό”. Είχε υπάρξει Πρόεδρος της Κεντρι-

κής Επιτροπής του Λαϊκού Κόμματος και Πολιτειακός αντιπρόσωπος της περιοχής του.

Η Νότια Ντακότα ήταν επίσης η μόνη πολιτεία στην οποία η ιδέα των λαϊκών πρωτοβουλιών και των ακυρωτικών δημοψηφισμάτων δεν εμπνεύστηκε από κάπου αλλού. Σύμφωνα με ένα άρθρο του Ντόαν Ρόμπινσον, το οποίο δημοσιεύτηκε αρχικά στην **St. Paul Pioneer Press** και αργότερα, τον Οκτώβριο του 1910, στην **I&R Equity Series**, “η ιδέα αυτή αναδύθηκε στο δημιουργικό μυαλό του αιδεσιμότατου Ρόμπερτ Χέαρ (**Robert W. Haire**), ενός καθολικού κληρικού στην πόλη Αμπερντίν. Η πρόταση του ήταν καθαρή έμπνευση, αφού όταν πρότεινε, το 1885, την ενσωμάτωση στο σύνταγμα της πολιτείας των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας, δεν γνώριζε τους αντίστοιχους θεσμούς στην Ελβετία”.

Στην συνέχεια τον θεσμό υποστήριξε η Ένωση Αγροτών, καθώς και το λαϊκό κόμμα, το οποίο, όταν κατάφερε το 1897 να ελέγξει την πλειοψηφία του νομοθετικού σώματος, προχώρησε στην κατάθεση πρότασης τροποποίησης του συντάγματος προκειμένου αυτό να συμπεριλάβει τους παραπάνω θεσμούς. Ο Λουκς, γνωστός και ως πατέρας του λαϊκού κινήματος, ήταν ειλικρινά υπέρμαχος της πρότασης. Έτσι στις ερχόμενες γενικές εκλογές του 1898 η πρόταση υιοθετήθηκε με 23.816 ψήφους υπέρ και 16.484 ψήφους κατά.

Οι κάτοικοι της Νότιας Ντακότα κατάφεραν το 1912 να υιοθετηθεί μία πρόταση τους σχετικά με τον εκλογικό νόμο της πολιτείας (**Richards primary election law**) και το ίδιο επαναλήφθηκε το 1918, για το ίδιο θέμα και με τον ίδιο συγγραφέα.

Στην συνέχεια και για τα επόμενα 60 χρόνια οι πολίτες της Νότιας Ντακότα δεν κάλεσαν καμία πρωτοβουλία σε επίπεδο πολιτείας. Την δεκαετία 1878-1988 υπήρξε μία αναβίωση του θεσμού με 16 πρωτοβουλίες να φτάνουν στην κάλπη, αριθμός ίσος με τον αριθμό των πρωτοβουλιών που είχαν διεξαχθεί τα προηγούμενα 55 χρόνια. Την τελευταία δεκαετία οι κάτοικοι της Νότιας Ντακότα έχουν εγκρίνει δημοψηφίσματα σχετικά με αλλαγές στην φορολόγηση, όρια παραμονής των πολιτικών σε αιρετά αξιώματα, τυχερά παιχνίδια κ.α. Η συχνή χρησιμοποίηση των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας μπορεί να συνδεθεί και με τον κυβερνήτη Γουίλιαμ Τζάκνλου (**William Janklow**) ο οποίος υποστήριζε θερμά τους θεσμούς και υπερασπιζόταν την χρησιμοποίησή τους.

Σημειώσεις

[1] https://el.wikipedia.org/wiki/Νότια_Ντακότα

[2] Το ακριβές κείμενο ορίζεται από τους πολίτες και δεν μπορεί να διαμορφωθεί από τα νομοθετικά σώματα. (www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-regional-initiative-petition)

[3]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-regional-referendum

[4]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-regional-amendments-revision-to-the-constitution

[5]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-regional-constitutional-convention

[6]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-local-change-in-county-boundaries-to-adopt-local-charter-debt-limitations-for-municipalities

[7]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-local-initiative-petition

[8]

http://www.direct-democracy-navigator.org/legal_designs/south-dakota-usa-local-referendum-petition

[9] David Schmidt, *Citizen Lawmakers: The Ballot Initiative Revolution* (Temple University Press, 1989)

Democracy is not a bottle of Coca-Cola which you can import. Democracy should develop according to that particular country. I never went to a country, saw many parties and assumed that it is democratic. You cannot define democracy purely in terms of multi-partist parties.

(Julius Nyerere)

Ιστορικό Σημείωμα

Η Νέα Ζηλανδία είναι νησιωτική χώρα νοτιοανατολικά της Αυστραλίας, αποτελούμενη από 2 μεγάλα και πλήθος μικρότερων νησιών. Ο πληθυσμός της αποτελείται κυρίως από κατοίκους Ευρωπαϊκής καταγωγής, με τους Μαορί να αποτελούν την μεγαλύτερη μειονότητα, αν και τον 17ο αιώνα που έφτασαν οι Ευρωπαίοι στα νησιά ήταν η κυριότερη εθνική ομάδα Εκτός αυτών στη ΝΖ ζουν επίσης άλλοι Πολυνήσιοι και Ασιάτες.

Η ΝΖ προσαρτήθηκε στη Μ. Βρετανία ως αποικία το 1840-1 μέσω αμφιλεγόμενων συμφωνιών με κάποιες φυλές Μαορί. Τον Σεπτέμβριο του 1907 έγινε ανεξάρτητη επικράτεια και το 1931 απέκτησε πλήρη ανεξαρτησία. Με βάση σχετικό νόμο του 1953 έγινε βασιλευόμενη κοινοβουλευτική δημοκρατία με επικεφαλής την Ελισάβετ II της Μ. Βρετανίας. Δεν έχει Σύνταγμα αλλά υπάρχει Συνταγματική Πράξη από το 1986.

Νέα Ζηλανδία: Το Δημοψήφισμα για τις συντάξεις

Οι νομικές προϋποθέσεις για δημοψηφίσματα

Αν και δεν υπάρχουν συνταγματικά διατυπωμένες υποχρεώσεις της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου να συγκαλούν δημοψηφίσματα, εντούτοις έχει ζητηθεί η γνώμη των πολιτών σε αρκετές περιπτώσεις – ειδικά σε ότι αφορά το πολιτικό σύστημα ή τους περιορισμούς στην πώληση αλκοόλ – είτε σε συμβουλευτικά ή σε δεσμευτικά δημοψηφίσματα.

Μετά το σχετικό νόμο του 1993, οι πολίτες της ΝΖ μπορούν να φέρουν ένα ζήτημα στο Κοινοβούλιο και να ζητήσουν να υπάρξει δημοψήφισμα, εφόσον συγκεντρώσουν υπογραφές ίσες με το 10% του εκλογικού σώματος εντός 12 μηνών. Τα δημοψηφίσματα των πολιτών έχουν καθαρά συμβουλευτικό χαρακτήρα και μια προσπάθεια να έρθει στο Κοινοβούλιο το ζήτημα της αλλαγής του σε δεσμευτικό, δεν συγκέντρωσε αρκετές υπογραφές. Από τα 33 ζητήματα που κατατέθηκαν στο Κοινοβούλιο, μόνο 5 έφτασαν σε Δημοψήφισμα τελικά.

Η Εθνική Σύνταξη και η πρόταση για Συνταξιοδοτικό Ταμείο

Η βασική πηγή εισοδήματος των συνταξιούχων της ΝΖ είναι η Εθνική Σύνταξη (**New Zealand Superannuation**). Η ιστορία του - με διάφορες μορφές - ξεκινάει το 1898. Μεταξύ 1938 - 1975 ονομάζεται “Κοινωνική Ασφάλιση” (**Social Security**) και χρηματοδοτείται από ειδικό φόρο που κινείται γύρω στο 7.5% του εισοδήματος. Μετά απο μία περίοδο αναταραχής και πειραματισμού με ένα παράλληλο συνταξιοδοτικό ταμείο μεταξύ 1972-1984, τελικά εφαρμόζεται η Εθνική Σύνταξη η οποία συνδέεται με τον μέσο εθνικό μισθό. Ένα παντρεμένο ζευγάρι δικαιούται μεικτά το 80% του μέσου εθνικού μισθού, μετά από κάποια χρόνια διαμονής στη ΝΖ, και ένας συνταξιούχος που ζει μόνος του, το 48% του μέσου μισθού.

Αλλά ούτε η εφαρμογή της Εθνικής Σύνταξης ήταν ελεύθερη προβλημάτων, οδηγώντας τελικά στη δημιουργία μιας “επιτροπής σοφών” που με την τελική αναφορά της ουσιαστικά έβαλε τις βάσεις για την πολιτική συμφωνία μεταξύ των κυβερνητικών κομμάτων. Το κόμμα “Πρώτα η Νέα Ζηλανδία” που βρέθηκε εκτός της Συμφωνίας αντέδρασε προτείνοντας ένα συμπληρωματικό ιδιωτικό συνταξιοδοτικό σχήμα και με αυτό ως κεντρικό σύνθημα κατέβηκε στις εκλογές του 1996.

Το δημοψήφισμα ήταν αποτέλεσμα της μετεκλογικής συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ των κομμάτων της κυβέρνησης, το Εθνικό Κόμμα και το κόμμα "Πρώτα η Νέα Ζηλανδία" (ΠΝΖ). Το Εθνικό Κόμμα πείστηκε από το ΠΝΖ να προτείνει στους πολίτες ένα υποχρεωτικό ταμείο, να το θέσει σε δημοψήφισμα εντός 9 μηνών και, εφόσον εγκριθεί, να εφαρμοστεί σε 17 μήνες. Τελικά όμως το σχέδιο που κατέβηκε στο δημοψήφισμα ήταν πολύ διαφορετικό από αυτό που είχε αρχικά παρουσιαστεί από το ΠΝΖ, με κυριότερη διαφορά ότι το σχήμα δεν θα λειτουργούσε συμπληρωματικά αλλά θα αντικαθιστούσε την Εθνική Σύνταξη.

Αν και με την έναρξη του διαλόγου πριν το δημοψήφισμα οι δυο πλευρές φαίνεται ότι είχαν παραπλήσια απήχηση στους πολίτες, όσο ξεκαθάριζαν οι υποχρεώσεις, τα κόστη και οι λεπτομέρειες της πρότασης, το ΟΧΙ κέρδιζε σε διαφορά.

Τελικά, οι κάλπες έκλεισαν με μια συντριπτική απόρριψη του σχεδίου από το 92% των ψηφισάντων και συμμετοχή πάνω από το 80%. Η διαφορά αιφνιδίασε ακόμη και τους υποστηρικτές του ΟΧΙ.

	Ψήφοι	%
Υπέρ	163,209	8,2%
Εναντίον	1,820,403	91,8%
Λευκά/Άκυρα	4,938	-
Σύνολο	1,988,650	100%

Το ερώτημα του δημοψηφισματος:
"Υποστηρίζετε την πρόταση δημιουργίας συνταξιοδοτικού ταμείου υποχρεωτικής συμμετοχής;"

Το δημοψήφισμα άφησε τους Νεοζηλανδούς με ένα ευέλικτο και εξαιρετικά ικανοποιητικό σύστημα συνταξιοδότησης που βασίζεται πρωτίστως στην Εθνική Σύνταξη. Αυτή ξεκινά στα 65 έτη (από το 2001) με ελάχιστους περιορισμούς ως προς το συνολικό εισόδημα του συνταξιούχου, και κάποια μικρότερα εθελοντικής συμμετοχής προγράμματα μέσω του εργοδότη ή καθαρά ατομικά.

Η χρηματοδότηση του γίνεται από το **NZ Superannuation Fund**, ένα αποκλειστικά δημόσιο ταμείο, στο οποίο η κυβέρνηση συμμετείχε με σχεδόν 15 δις δολάρια. Το Ταμείο έχει πραγματοποιήσει ποικίλες επενδύσεις στη ΝΖ και το εξωτερικό (η ΝΖ έχει ποσοστό εργασιακής απασχόλησης 96,5%) από τις οποίες χρηματοδοτεί τις συντάξεις. Τελικά, το 2007 ξεκίνησε η εφαρμογή ενός συμπληρωματικού στην Εθνική Σύνταξη, εθελοντικού συνταξιοδοτικού συστήματος που ονομάστηκε **KiwiSavers** με ιδιώτες παρόχους παρόμοιων προγραμμάτων.

Ο εργαζόμενος συνήθως εντάσσεται στο πρόγραμμα του εργοδότη του αλλά μπορεί να επιλέξει κάποιο άλλο ή να συνεχίσει σ'αυτό της προηγούμενης εργασίας του. Η κυβέρνηση δίνει κάποια κίνητρα για τη συμμετοχή ενώ οι νέοι ασφαλισμένοι μπορούν να αποσύρουν μέρος ή όλες τις αποταμιεύσεις τους για να αγοράσουν μόνιμη κατοικία. Συμμετέχει >50% των ατόμων κάτω των 65 ετών

Οι επιδόσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος της ΝΖ είναι εντυπωσιακές. Η κάλυψη των ηλικιωμένων φτάνει το 93%, εξαλείφθηκε η φτώχεια στην Τρίτη ηλικία ενώ η δημοσιονομική επιβάρυνση είναι η μικρότερη στον κόσμο (<5 %, όταν στην Ελλάδα είναι διπλάσιο).

Επίσης, το σύστημα είναι εξαιρετικά απλό. Κάθε κάτοικος που πληροί τα κριτήρια κατοίκησης ως μέρος του ενεργού οικονομικού βίου, δικαιούται σύνταξη όταν συμπληρώσει το έτος συνταξιοδότησης. Μ' αυτόν τον τρόπο το σύστημα ελαχιστοποιεί τη γραφειοκρατία και την εισφοροδιαφυγή, περιορίζοντας και τα διοικητικά, νομικά και αστυνομικά κόστη που συνοδεύουν την υποχρεωτική συνταξιοδοτική ασφάλιση σε ταμεία. Τέλος, το συνταξιοδοτικό θεωρείται ως αυτονόητο δικαίωμα ενώ λειτουργεί αμφίδρομα η αλληλεγγύη των γενεών. Οι παλαιότερες γενιές λαμβάνουν σύνταξη που συνδέεται με την ευρωστία της οικονομίας που παραδίδουν στις επόμενες.

Άλλα δημοψηφίσματα στη Ν. Ζηλανδία

- **Για τη θητεία του Κοινοβουλίου [1990]:** Προκηρύχθηκε από το Κοινοβούλιο. Με ποσοστό 69% και συμμετοχή άνω του 82% οι πολίτες απέρριψαν την πρόταση του Κοινοβουλίου να αυξηθεί η θητεία του από τα τρία στα τέσσερα χρόνια.
- **Για τον αριθμό των πυροσβεστών [1995]:** Ήταν το πρώτο δημοψήφισμα από τους πολίτες αλλά είχε χαμηλή συμμετοχή. Τελικά, σχεδόν 88% των ψηφισάντων απέρριψαν την πρόταση να μειωθεί ο αριθμός των πυροσβεστών πλήρους απασχόλησης.
- **Για τον αριθμό των βουλευτών [1999]:** Ακόμη ένα δημοψήφισμα πολιτών. Με ποσοστό 81.5% και συμμετοχή που ξεπέρασε το 82% του εκλογικού σώματος, οι πολίτες της Ν. Ζηλανδίας ζήτησαν να μειώσουν τους βουλευτές τους από 120 σε 99.
- **Για το χαστούκι ως γονεϊκή μέθοδο διαπαιδαγώγησης [2009]:** Προκηρύχθηκε μετά από πρόταση των πολιτών. Το ερώτημα ήταν: "Πρέπει το ένα χαστούκι, ως τμήμα δικαιολογημένης γονεϊκής διαπαιδαγώγησης, να γίνει ποινικό αδίκημα στη Νέα Ζηλανδία;" διατύπωση που χαρακτηρίστηκε αμφιλεγόμενη. Με χαμηλή συμμετοχή - σε σχέση με άλλα δημοψηφίσματα - που μόλις ξεπερνούσε το 56%, οι πολίτες απέρριψαν την ποινικοποίηση του χαστουκιού με ποσοστό που άγγιξε το 88%.
- **Για το εκλογικό σύστημα [2011 - μη δεσμευτικό]:** Αποτελεί συνέχεια της αλλαγής του εκλογικού συστήματος με τα δημοψηφίσματα του 1992 και 1993 που προέκριναν τότε ένα πιο αναλογικό μεικτό σύστημα, παρόμοιο με της Γερμανίας, που συνδυάζει αναλογική εθνική λίστα υποψηφίων και εκλογή τοπικών αντιπροσώπων από την πλειοψηφία. Προηγουμένως, η Ν. Ζηλανδία ακολουθούσε ένα σύστημα αποκλειστικής εκλογής τοπικών αντιπροσώπων από την πλειοψηφία όπως στη Μ. Βρετανία με αποτέλεσμα το Εργατικό Κόμμα, αν και συγκέντρωνε περισσότερες ψήφους να βγει δεύτερο
Το 2011, το Κοινοβούλιο ρώτησε τους πολίτες, σε ένα συμβουλευτικό δημοψήφισμα μαζί με τις γενικές εκλογές, εάν υποστηρίζουν το μεικτό σύστημα ή επιθυμούν να το αλλάξουν (συνολικά υπήρχαν 4 επιλογές). Με υψηλή συμμετοχή - λόγω και των γενικών εκλογών - οι πολίτες στήριξαν το υπάρχον μεικτό σύστημα με ποσοστό άνω του 57%.

Πηγές

- **Wikipedia**, "Δημοψηφίσματα στη Ν. Ζηλανδία":
https://en.wikipedia.org/wiki/Referendums_in_New_Zealand
- **Wikipedia**, "Welfare in New Zealand"
https://en.wikipedia.org/wiki/Welfare_in_New_Zealand
- **OECD**, "Pension Country Profile: New Zealand".
- **Michael Littlewood**, "The New Zealand referendum on compulsory saving for retirement".
http://docs.business.auckland.ac.nz/Doc/Agenda_article_on_Referendum.pdf

Toxic

Undrinkable

The Flint Water Emergency

“Φέρτε πίσω τη Δημοκρατία μας!”: Μαζική μολυβδίαση από το νερό στο Μίσιγκαν

Τι έγινε στο Φλίντ;

Η υπόθεση ξεκίνησε από τη δημοσίευση μίας τοπικού παιδίατρου, της **Dr. Mona Hanna-Attisha**, πως διαπίστωσε μεγάλη αύξηση των επιπέδων μολυβδου στο αιμα των παιδιών συγκεκριμένων περιοχών της πόλης του Φλίντ [Flint] στην Πολιτεία του Μίσιγκαν. Τα ηυξημένα επίπεδα εντοπιζονταν σε περιοχές όπου το νερό περιείχε υψηλή συγκέντρωση του βαρέως αυτού μετάλλου, όπως είχε ανακοινωθεί μερικές εβδομάδες προτίτερα πριν από έναν ειδικό ερευνητή σε θέματα ποιότητας του νερού. Αν και αρχικά η Πολιτεία του Μίσιγκαν προσπάθησε να υποβαθμίσει το γεγονός, τελικά μετά από μια εβδομάδα ο Ρεπουμπλικάνος Κυβερνητής **Rick Snyder** παραδέχτηκε ότι υπάρχει σοβαρό πρόβλημα.

Το Φλίντ πρόσφατα είχε αλλάξει προμηθευτή, διακόπτοντας την υδροδότηση του απο την υπηρεσία ύδρευσης του κοντινού Ντιτρόιτ. Προσωρινά, είχε ξεκινήσει να υδρεύεται απο τον ποταμό Φλίντ, μέχρι να συνδεθεί με έναν νέο, υπό κατασκευή αγωγό νερού. Η “λύση” αυτή είχε επιβληθεί απο τον περιβόητο “**emergency financial manager**” [λεπτομέρειες στη σελ. 27] που είχε διοριστεί απο τον Κυβερνητή, ως η καλύτερη για τον “περιορισμο του κόστους”.

Κάτοικος του Φλίντ δείχνει στο κινητό της φωτογραφία από προηγούμενη διαμαρτυρία όπου κρατά δοχείο με το καφεοειδούς χρώματος νερό που έβγαζε ο νεροχύτης του σπιτιού της!

Άμεσα οι κάτοικοι διαπίστωσαν αισθητή πτώση της ποιότητας του νερού που έβγαζαν οι βρύσες τους: απέκτησε κίτρινο ή καφε χρώμα, είχε άσχημη γεύση και άρωμα και τα πλακάκια του μπάνιου άρχισαν να χάνουν το χρώμα τους.

Το Flint είναι ο 7ος μεγαλύτερος δήμος της Πολιτείας του Μίσιγκαν, με μόλις λίγο περισσότερους από 100 χιλιάδες κατοίκους. Το Μίσιγκαν βρίσκεται στην περιοχή των Μεγάλων Λιμνών και είναι από τις περιοχές που έχουν πληγεί περισσότερο από την αποβιομηχάνιση των ΗΠΑ τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως η μεγαλύτερη πόλη του, το Ντητρόϊτ.

Το διάμεσο εισόδημα ανά νοικοκυριό ήταν 46.000 δολάρια το 2014, περίπου 1000 λιγότερα από το 2000.

Σε λίγο καιρό άρχισαν να παρατηρούνται και τα πρώτα προβλήματα υγείας: τριχόπτωση, επίμονα εξανθήματα, κατεστραμμένα δόντια! Τέσσερις μήνες αργότερα διαπιστώθηκε η ύπαρξη κολοβακτηριδίου [**E. coli**] αλλά δυστυχώς όπως διαπιστώθηκε στη συνέχεια, αυτό ήταν σχεδόν επουσιώδες μπροστά στο κύριο πρόβλημα, τον μόλυβδο!

Οι δημοτικές και πολιτειακές αρχές όμως δεν φαίνονταν να συμμερίζονται τις ανησυχίες των κατοίκων. Μόνιμη επωδός σε κάθε δήλωση ήταν πως “το Νερό είναι ασφαλές”. “Τους έβλεπες συνέχεια στα κανάλια να λένε συνεχώς το ίδιο μήνυμα: το νερό είναι ασφαλές, το νερό είναι ασφαλές, το νερό είναι ασφαλές!” δήλωσε κάποια κάτοικος του Φλιντ που συμμετείχε στις διαμαρτυρίες.

Τον Ιανουάριο του 2014, ο δήμος ανακοίνωσε ότι το νερό περιείχε υψηλά επίπεδα τριχαλομεθανών (**trihalomethanes**) ένα καρκινογόνο, χημικό παραπροϊόν. Η πόλη του Ντιτρόϊτ πρότεινε να αρχίσει πάλι να δίνει νερό στο Φλιντ, αλλά ξανά ο **emergency manager** επέλεξε να μην υποχωρήσει, για οικονομικούς λόγους. Οι κάτοικοι αποφάσισαν ότι πλέον δεν είχαν να περιμένουν ότι οι εκλεγμένες αρχές θα αντιδράσουν και ανέλαβαν οι ίδιοι πρωτοβουλία. Κάλεσαν ένα ειδικό σε θέματα ποιότητας του νερού, τον **Marc Edwards**, καθηγητή στο **Virginia Tech University** για να ελέγξει την ποιότητα του νερού. Σε κάποια σπίτια ο μόλυβδος έφτανε τις 2.500 μονάδες, όταν το όριο ήταν 15! Εκτός από αυτό όμως ο καθηγητής βρήκε την πηγή του προβλήματος: το νερό του Φλιντ δρούσε διαβρωτικά στους πεπαλαιωμένους σωλήνες ύδρευσης της πόλης προκαλώντας την απελευθέρωση μολύβδου. Η φωτογραφία στη γειτονική στήλη δείχνει το μέγεθος του προβλήματος, σε σύγκριση με τους νέους αγωγούς που εγκαταστάθηκαν αργότερα. Σύμφωνα με τον ίδιο, ήταν ευθύνη του τμήματος ποιότητας του περιβάλλοντος της Πολιτείας του Μίσιγκαν να ελέγξει και διασφαλίσει την ποιότητα του νερού στο Φλιντ, ανοίγοντας μια συζήτηση γύρω από τις ευθύνες που μάλλον προορίζεται να διαρκέσει πολύ.

sojo Sojourners
@Sojourners

Follow

The #FlintWaterCrisis photo everyone needs to see. Old pipes vs. new pipes in #Flint

5:22 PM - 3 Feb 2016

Δηλητηρίαση από μόλυβδο (lead)

Τα παιδιά είναι πιο ευαίσθητα στην περιβαλλοντολογική έκθεση σε μόλυβδο, αφενός εξαιτίας της αυξημένης απορρόφησης του από το γαστρεντερικό σύστημα τους, αφετέρου δε επειδή προκαλεί αναπτυξιακά προβλήματα με μακροχρόνιες και πιθανότατα μη αντιστρεπτές συνέπειες.

Ειδικότερα, τα συμπτώματα που μπορούν να παρατηρηθούν, σε ενήλικες και παιδιά, είναι:

- αναιμία, αδυναμία, πόνοι στα κόκκαλα και τις αρθρώσεις
- διαταραχές της λειτουργίας των νεφρών
- υπέρταση
- γαστρεντερικές διαταραχές όπως ναυτία, δυσκοιλιότητα, κοιλιακά άλγη
- δυσάρεστη γεύση, γαλάζιες γραμμές κατά μήκος των ούλων (**Burton's lines**)
- νευρολογικές διαταραχές όπως τρέμουλο, μουδιάσματα, απώλεια μνήμης, αδυναμία συγκέντρωσης, κεφαλαλγίες, ευερεθιστότητα, κατάθλιψη. Επιπλέον, τα παιδιά μπορεί να εμφανίσουν ακουστικά προβλήματα, διαταραχές στη συγκέντρωση και τη συμπεριφορά, μαθησιακές δυσκολίες και χαμηλότερο IQ

- κακής ποιότητας σπέρμα και ανωμαλίες στο σχηματισμό σπερματοζωαρίων. Οι έγγυες μπορεί να εμφανίσουν αυτόματες αποβολές ή άλλες επιπλοκές κατά την εγκυμοσύνη

- μειωμένη σωματική ανάπτυξη στα παιδιά, σε σχέση με το φυσιολογικά αναμενόμενο

Στις ΗΠΑ, υπάρχει μεγάλη ευαισθητοποίηση στο ζήτημα της έκθεσης παιδιών σε μόλυβδο, ειδικά μέσω των χρωμάτων για ξύλα (από παλιά κουφώματα και ξύλινους τοίχους, μέχρι τα μολύβια) και υπάρχουν καμπάνιες τόσο για αυστηρότερο κυβερνητικό έλεγχο, όσο και ομάδες πίεσης προς τις βιομηχανίες.

Διερεύνηση και ευθύνες

Πριν από λίγες ημέρες ανακοινώθηκε από το **FBI** - το οποίο διερευνά την υπόθεση μαζί με άλλες ομοσπονδιακές υπηρεσίες - πως είναι πιθανόν να υπάρχουν ποινικές και όχι μόνο αστικές ευθύνες. Έρευνες επίσης έχουν διαταχθεί από τον Κυβερνήτη του Μίσιγκαν και από τον Γενικό Εισαγγελέα της Πολιτείας, ενώ και η Επιτροπή Έλεγχου και Κυβερνητικών Μεταρρυθμίσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ έχουν ξεκινήσει διερεύνηση και ανοιχτές ακροάσεις μαρτύρων.

Σε επίπεδο ευθυνών, όπως συχνά συμβαίνει, γίνονται προσπάθειες να επιρριφθούν από τον έναν στο άλλο. Είναι γνωστό ότι τόσο οι δημοτικές υπηρεσίες όσο και οι πολιτειακές γνώριζαν για το πρόβλημα επί μήνες προτού παρέμβουν. Ο πολιτειακός διευθυντής ποιότητας περιβάλλοντος παραιτήθηκε και το ίδιο έκανε και ο περιφερειακός διευθυντής της ομοσπονδιακής υπηρεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος **EPA [Environmental Protection Agency]**.

Ωστόσο, υπάρχει μεγάλη απόσταση για να διανυθεί μέχρι τη στιγμή που θα δοθούν ικανοποιητικές απαντήσεις για το ποιος ή ποιοί ευθύνονται γι' αυτήν την κατάσταση. Στην Επιτροπή της Βουλής ο νυν πολιτειακός διευθυντής για το περιβάλλον **Keith Creagh** υποστήριξε ότι είναι πολλοί αυτοί που φέρουν την ευθύνη, όμως όταν φταίνε όλοι τότε δεν φταίει κανείς. Είναι όμως ενδεικτικό ότι ούτε ο Κυβερνήτης του Μίσιγκαν **Rick Snyder** ούτε οι δύο εντολοδόχοι "**emergency managers**" στο Φλιντ, οι οποίοι διαχειρίστηκαν το ζήτημα του νερού, εμφανίστηκαν ενώπιον της Επιτροπής για να καταθέσουν....

Θα μπορούσε όμως να βοηθήσει η Άμεση Δημοκρατία;

Η περίπτωση του Φλιντ ίσως θα έπρεπε να διδάσκεται σε σεμινάρια πολιτικών επιστημών καθώς, κυριολεκτικά κονιορτοποιεί το θεωρητικό κατασκεύασμα πως δήθεν οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι γνωρίζουν καλύτερα, είναι πιο ενημερωμένοι και άρα αποφασίζουν καλύτερα. Η εγκληματική αμέ-

λεια και συγκάλυψη του σκανδάλου έγινε δυνατόν να αποκαλυφθεί επειδή οι ίδιοι οι κάτοικοι εντόπισαν το πρόβλημα, κινητοποιήθηκαν, παρά τις καθυστερητικές δηλώσεις των "αρχών" και ζήτησαν τη βοήθεια ειδικών. Ένα τεράστιο, ανθρωπογενές και, το σημαντικότερο, αποφεύξιμο υγειονομικό σκάνδαλο αποκαλύφθηκε επειδή οι πολίτες ανέλαβαν δράση!

Οι πολίτες επομένως όντως γνώριζαν καλύτερα, δεν είναι όμως μόνο αυτός ο λόγος για τον οποίο η Άμεση Δημοκρατία όντως θα μπορούσε να είχε βοηθήσει να αποφευχθεί το πρόβλημα. Στην πραγματικότητα είχε γίνει προσπάθεια για να αποφευχθούν τα φαινόμενα αυταρχισμού και κακοδιαχείρισης που οδήγησαν σε αυτό το αποτέλεσμα.

Δυστυχώς οι πολίτες εμποδίστηκαν από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους (ειδικότερα, τον Ρεπουμπλικάνο Κυβερνήτη) με ενέργειες που στόχευαν στο να επιβάλουν τις "λύσεις" των φωτισμένων "αρχόντων" στους πολίτες.

Η ιστορία ξεκινά ουσιαστικά το 2011 με την εκλογή του Κυβερνήτη **Snyder** ο οποίος υπογράφει την παράταση της θητείας των emergency managers, νόμος ο οποίος αμφισβητήθηκε από τους πολίτες και **καταψηφίστηκε σε δημοψήφισμα το 2012** αλλά σχεδόν αμέσως ο **Snyder** περνάει νέο, σχεδόν πανομοιότυπο νόμο με μία μικρή αλλαγή που απαγόρευε στους πολίτες να τον αμφισβητήσουν. Οι **emergency managers** είναι εντεταλμένοι του Κυβερνήτη σε πόλεις που έχουν χρεοκοπήσει, όπως έγινε με το Νητρώιτ, το Φλιντ και άλλες πόλεις του βιομηχανικού βορρά των ΗΠΑ. Αντίστοιχος νόμος υπάρχει σε 18 πολιτείες αλλά στο Μίσιγκαν οι managers έχουν απόλυτη εξουσία για τα πάντα μέσα στην πόλη. Δηλαδή, οι emergency managers ουσιαστικά ήταν διορισμένοι "τύρρανοι" από τον Κυβερνήτη μέσα στην πόλη με αρμοδιότητες για τα πάντα! Ο εκλεγμένος δήμαρχος και το συμβούλιο είχαν διακοσμητικό ρόλο.

Η Erin Brockovich στην ομάδα δράσης για το Φλιντ

Η Έριν Μπρόκοβιτς έγινε παγκοσμίως γνωστή μέσω της ομώνυμης ταινίας με τη Τζούλια Ρόμπερτς. Η ταινία παρουσίαζε τη δραματοποιημένη νομική διαμάχη μεταξύ της **Pacific Gas and Electric Company (PG&E)** και μίας πόλης της Καλιφόρνια εξαιτίας της μόλυνσης των υδάτων της με εξασθενές χρώμιο από τις εγκαταστάσεις της εταιρείας. Η διαμάχη έληξε με ήττα της PG&E.

Η Μπρόκοβιτς έκανε γνωστή τη συμμετοχή της στον αγώνα των πολιτών του Φλιντ εδώ και περίπου ένα χρόνο μέσω της εκπομπής του **Stephen Colbert**. Παράλληλα αποκάλυψε ότι το Φλιντ είναι η κορυφή του παγόβουνου και αναφέρθηκε σε αντίστοιχες περιπτώσεις στο Οχάιο, τη Λουιζιάνα και το Γουαϊσκόνσιν.

Τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί ο δημόσιος διάλογος στις ΗΠΑ για την ανάγκη ανανέωσης των υποδομών της χώρας (λιμάνια, γέφυρες, σιδηρόδρομοι, ύδρευση) καθώς τα προβλήματα και οι προειδοποιήσεις για το μέλλον, πληθαίνουν.

Η συνέντευξη στον Colbert μπορεί να βρεθεί [εδώ](#).

Δύο από τους **emergency managers** φέρουν τη μεγαλύτερη ευθύνη. Καταρχάς, ο **Edward J. Kurtz** επειδή η απόφαση διακοπής της συνεργασίας με την υπηρεσία ύδρευσης του Νητρώιτ και η "προσωρινή λύση" της υδροδότησης από τον ποταμό Φλιντ ως **φθηνότερη επιλογή** ελήφθησαν επί θητείας του. Φαίνεται ότι το δημοτικό συμβούλιο που είχε ενημερωθεί, συμφωνούσε με τη μετάβαση στον νέο αγωγό που θα έφερνε νερό από τη **λίμνη Huron** αλλά διαφωνούσε με τη χρήση του ποταμού ως προσωρινή, φθηνή λύση ύδρευσης. Οι πολίτες διαμαρτυρήθηκαν επίσης επειδή γνώριζαν το βεβαρυμένο ιστορικό του ποταμού αλλά καθώς ο Kurtz δεν ήταν εκλεγμένος και δεν λογοδοτούσε στους πολίτες, απλώς τους αγνόησε. Μερίδιο ευθύνης πιθανόν να έχει και ο διάδοχος του στη θέση αυτή, ο **Darnell Earley**, ο οποίος επίσης είχε συμμετοχή σε αποφάσεις.

Οι φωτογραφίες αυτές προέρχονται από μία βιομηχανοποιημένη πολιτεία των ΗΠΑ τον 21ο αιώνα!

Επίλογος

Η ύδρευση του Φλιντ επέστρεψε στο Ντητρόιτ μέχρι την ολοκλήρωση του νέου αγωγού. Ακόμη και έτσι όμως η βλάβη στο σύστημα σωληνώσεων είναι μη αντιστρεπτή και μέχρι την αντικατάσταση όλων η πόλη μοιράζει φίλτρα και εμφιαλωμένο νερό. Η βλάβη στην υγεία των κατοίκων εξαιτίας της χρόνιας μολυβδίασης πιθανόν να είναι μη-αντιστρεπτή σε κάποιο βαθμό. Ειδικά για τα παιδιά απομένει να αποδειχτούν οι πιθανές νευρολογικές επιπτώσεις στο μέλλον. Επιπλέον, εννέα άτομα πέθαναν από τη νόσο των Λεγεωναρίων θάνατοι οι οποίοι σύμφωνα με κάποιους καθηγητές ιατρικής συνδέονται επίσης με το νερό.

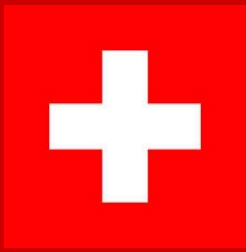
Ωστόσο το σημαντικότερο πρόβλημα παραμένει πολιτικό. Η εμπιστοσύνη στις αρχές και τη διοίκηση της πόλης έχει τρωθεί, πιθανόν ανεπανόρθωτα. Είναι απαραίτητο να υπάρξει άμεσα πολιτική αλλαγή. Ο νόμος του 2012 πρέπει να ανακληθεί και οι πολίτες να επιστρέψουν στην εποχή όπου ψήφισαν τους νόμους τους, την πόλη τη διοικούσαν οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι τους και υπήρχε διαφάνεια και έλεγχος από τους πολίτες στις αποφάσεις. Και κάποια στιγμή πρέπει να καταλογιστούν ποινικές ευθύνες για να αποδοθεί δικαιοσύνη.

Πηγές:

- **David A. Graham** “A Federal Criminal Investigation in Flint”: The Atlantic (2016)
- **Sam Gringlas** “In Flint, lead contamination spurs fight for clean water”: The Michigan Daily (2015)
- **Laura Bliss** “How Democracy Died in Flint”. The Atlantic Citylab (2016)
- **Paul Egan** “Flint water: Who decided what?”. Lansing State Journal (2016)
- **Cole Mellino** “Erin Brockovich to Stephen Colbert: ‘Flint, Michigan Is the Tip of the Iceberg’”. EcoWatch (2016), <http://ecowatch.com/2016/01/29/brockovich-colbert-flint-water-crisis/>

Βίντεο: παρουσίαση της Πρωτοβουλίας Vollgeld στο κανάλι του “reinvent.money”

www.youtube.com/watch?v=d1NuZFKjZfs

Η Νομοθετική Πρωτοβουλία πολιτών “**Vollgeld**” κατέθεσε >100.000 υπογραφές Ελβετών πολιτών που ζητούν την εισαγωγή στο Ελβετικό Σύνταγμα του περιορισμού στο δικαίωμα για τη δημιουργία νέου χρήματος μόνο από την Κεντρική Τράπεζα. Το Δημοψήφισμα στοχεύει να βάλει τέλος στην αμφιλεγόμενη τακτική των Τραπεζών να δημιουργούν και να δανείζουν νέο χρήμα.

VOLLGELD INITIATIVE

Ja zu einem fairen und sicheren Geld- und Bankensystem!

Η εκπρόσωπος της πρωτοβουλίας **Emma Dawnay** συζητάει με τους δημοσιογράφους του **reinvent.money** σχετικά με την ανάγκη εισαγωγής ενός “Εθνικού Νομίσματος” στην Ελβετία, του οποίου η κυκλοφορία θα ελέγχεται από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας και όχι τους ιδιώτες τραπεζίτες, τους στόχους και το πρόγραμμα της Πρωτοβουλίας. Οι στόχοι της πρωτοβουλίας παρουσιάζονται σε σχέση με το νομικό/πολιτικό πλαίσιο της Ελβετίας που επιτρέπει σε ομάδες πολιτών όχι μόνο να συμμετέχουν στην πολιτική ατζέντα αλλά να μοιράζονται την εξουσία με τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους, ως προς το δικαίωμα παραγωγής νόμων.

Η πρωτοβουλία, με τη βοήθεια ειδικών – ακαδημαϊκών και οικονομολόγων – ετοίμασαν ένα κείμενο-πρόταση το οποίο πρόκειται να ενσωματωθεί στο Σύνταγμα της χώρας, εφόσον υπερψηφιστεί στο δημοψήφισμα. Μετά την κατάθεση της πρωτοβουλίας ξεκίνησε η περίοδος συλλογής των υπογραφών. Οι εθελοντές της ομάδας έπρεπε να συγκεντρώσουν 100 χιλ. υπογραφές εντός 1,5 έτους, είτε ηλεκτρονικά, μέσω επιστολών ή άμεσα, ενημερώνοντας τους πολίτες και ζητώντας τους να υπογράψουν στο δρόμο. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε και η πρωτοβουλία κατέθεσε τις υπογραφές της τον Δεκέμβριο του 2015. Πλέον αναμένουν τον ορισμό της ημερομηνίας που θα διεξαχθεί το δημοψήφισμα. Η Ελβετία έχει σταθερά 4 δημοψηφισματικές ημερομηνίες κάθε χρόνο, όπου οι πολίτες μπορούν να ψηφίσουν σε δημοψηφίσματα που αφορούν όλη τη χώρα, το καντόνι ή το δήμο τους.

Ειδικά για τα εθνικά δημοψηφίσματα όπως το Vollgeld, η κυβέρνηση έχει περιθώριο μέχρι 1 έτος για να συζητήσει και να καταλήξει εάν αποδέχεται την πρόταση ή όχι, ενώ τα κοινοβούλια έχουν επίσης περιθώριο μέχρι 2,5 έτη για να το συζητήσουν. Στη συνέχεια, είτε η κυβέρνηση ή το κοινοβούλιο μπορούν να καταθέσουν αντι-πρόταση που θα τεθεί στο δημοψήφισμα μαζί με την πρωτοβουλία ή απλώς να δημοσιοποιήσουν τους λόγους που υποστηρίζουν ή αντιτίθενται στην πρόταση.

Το σημαντικό σημείο είναι ότι εάν η πρόταση υπερψηφιστεί από το 50% των ψηφοφόρων και συγκεντρώνει την πλειοψηφία στο 50% των καντονιών, τότε το κείμενο επάνω στο οποίο συγκεντρώθηκαν οι υπογραφές και έγινε το δημοψήφισμα, γίνεται αυτομάτως τμήμα του Συντάγματος της Ελβετίας. Δεν υπάρχει όριο συμμετοχής [quorum] που να αλλοιώνει τη βούληση των πολιτών όπως αυτή εκδηλώνεται στην ψηφοφορία. Η αποχή δεν προσμετράται ως “πολιτική θέση”.

Καλή Επιτυχία Vollgeld !

ΑΠΟΨΕΙΣ

“Αυτή η συνέλευση βρίσκεται εδώ (...) επειδή το ζήτησε το πνεύμα προόδου που σαρώνει την Κοινοπολιτεία (σ.σ.: η **Μασαχουσέτη**). Αυτό σημαίνει ότι η κυβέρ-νηση θα δώσει τον πραγματικό έλεγχο πίσω στους πολίτες. Και είναι ακριβώς το γεγονός ότι οι ίδιοι που άσκησαν καταστρεπτική επιρροή στο Κοινοβούλιο της Μασαχουσέτης κατά το παρελθόν, οι ίδιοι σήμερα είναι σφοδροί πολέμιοι του – δηλαδή, *τα συμφέροντα* – αυτό το γεγονός αποτελεί την απόδειξη για την παραπάνω δήλωση”.

Joseph Walker, Ρεπουμπλικάνος πολιτικός

Ο **J. Walker** ήταν ο κύριος εισηγητής της αλλαγής του συντάγματος της Μασαχουσέτης (**Άρθρο 48**) για την εισαγωγή αμεσοδημοκρατικών θεσμών στη διακυβέρνηση της πολιτείας. Αυτούς στους οποίους αναφέρεται ως πολέμιους της τροποποίησης ήταν οι λομππίστες και οι δικηγόροι που είχαν μετατρέψει τη νομοθέτηση σε επαγγελματική ασχολία και ασκούσαν υπερβολική επιρροή στο Κοινοβούλιο. Αυτοί αποτελούσαν το “δηλητήριο” της δημοκρατίας και το μόνο αντίδοτο είναι οι πολίτες.

«Είμαστε απολύτως πεπεισμένοι ότι, η μοναδική δυνατότητα προστασίας μας απέναντι στη συνεχώς πιο ισχυρή οικονομική εξουσία είναι η πολιτική. Ταυτόχρονα, είμαστε επίσης απολύτως βέβαιοι πως η μοναδική μας δυνατότητα προστασίας απέναντι στη σχεδόν νομοτελειακή πολιτική διαφθορά και διαπλοκή, είναι η **άμεση δημοκρατία** – η απ’ ευθείας συμμετοχή των Πολιτών δηλαδή στην ψήφιση των βασικών νόμων, καθώς επίσης στον έλεγχο των εκάστοτε κυβερνήσεων».

(...)

Απλούστερα, πιστεύουμε πως εάν δεν πάρουμε μόνοι μας τη ζωή μας στα χέρια μας, παύοντας να περιμένουμε το «**σωτήρα πολιτικό**» ως τον «**από μηχανής Θεό**» που θα μας οδηγήσει στον παράδεισο, δεν πρόκειται να δούμε «φως στο τούνελ»

Analyst.gr

Απόσπασμα από το άρθρο “Κοινοβουλευτική αποτυχία” που μπορεί να βρεθεί εδώ: <http://www.analyst.gr/2016/02/25/i-koinovouleftiki-xreokopia/>

«Όταν καταλύεις τη δημοκρατία, καταργείς και τη λογοδοσία. Και έτσι συμβαίνουν τραγωδίες όπως αυτή της κρίσης ύδρευσης του Φλιντ»

Michael J. Sternberg

Η υδροδότησης της πόλης του **Flint** από τον ομώνυμο ποταμό για λόγους συγκράτησης του κόστους, οδήγησε σε μαζική, χρόνια δηλητηρίαση με μόλυβδο των κατοίκων της πόλης. Ο νομικός σύμβουλος της **Αμερικάνικης Ένωσης Πολιτικών Δικαιωμάτων στο Μίσιγκαν** θέτει ξεκάθαρα το πρόβλημα στην πολιτική του βάση: όταν δεν υπάρχει λογοδοσία στους πολίτες, οι αποφάσεις παίρνονται με γνώμονα αλλότρια συμφέροντα. Και τελικά συμβαίνουν τραγωδίες!

Τι είναι το European Citizens' Initiative;

Από την 1η Απριλίου 2012, ένα εκατομμύριο Ευρωπαίοι πολίτες, από τουλάχιστον 7 Κράτη-Μέλη, μπορούν με τις υπογραφές τους – εφόσον συλλεχθούν εντός 12 μηνών – να ζητήσουν από την Κομισιόν να νομοθετήσει για ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Υπό την προϋπόθεση, το ζήτημα αυτό να βρίσκεται εντός δικαιοδοσίας της ΕΕ.

Συνθήκη της
Λισαβόνα
για την ΕΕ

Άρθρο 11, παρ.4: Όχι λιγότεροι από **ένα εκατομμύριο** πολίτες σημαντικού αριθμού Κρατών-Μελών μπορούν **να πάρουν την πρωτοβουλία** και να ζητήσουν από την Κομισιόν, εντός του πλαισίου των εξουσιών της, να υποβάλει κατάλληλη πρόταση για ζητήματα που οι πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται νομοθετική πράξη της Ένωσης, με σκοπό την εφαρμογή των Συμφωνιών.

Οι διαδικασίες και οι συνθήκες που απαιτούνται για μία τέτοια πρωτοβουλία πολιτών θα διευκρινιστούν σε συμφωνία με την 1η παράγραφο του Άρθρου 24 της Συμφωνίας για τη Λειτουργία της Ε.Ε.

Άρθρο 24, παρ. 1 [Συμφωνία για τη Λειτουργία της Ε.Ε.]: Το Ευρωκοινοβούλιο και το Συμβούλιο, δρώντας εντός των κανονισμών και σε συμφωνία με την συνήθη νομοθετική διαδικασία θα προβλέψει για τις διαδικασίες και τις συνθήκες που θα διέπουν τις πρωτοβουλίες πολιτών, εντός του πνεύματος του Άρθρου 11 της Συμφωνίας για την Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένου του ελαχίστου αριθμού των Κρατών-Μελών από τα οποία θα πρέπει να προέρχονται οι πολίτες.

Η ομάδα “ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ & ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ” από τον Νοέμβριο του 2015 βρίσκεται μεταξύ των υποστηρικτών της καμπάνιας “ECI Campaign” για τη βελτίωση του μόνου θεσμού στην Ε.Ε. που επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των πολιτών.

Δημοψηφίσματα με πρωτοβουλία πολιτών

Δημοκρατία δεν είναι απλά να επιλέγουμε αντιπροσώπους κάθε τέσσερα χρόνια, δημοκρατία δεν είναι σε καμία περίπτωση να αποφασίζουν άλλοι για εμάς. Δημοκρατία είναι να αποφασίζουμε **μαζί**. Δημοκρατία είναι το πολίτευμα στο οποίο όλοι οι πολίτες έχουν τα ίδια δικαιώματα και ευκαιρίες στην κατάθεση προτάσεων, την διαβούλευση και την λήψη αποφάσεων, οποτεδήποτε και για οποιοδήποτε πολιτικό ζήτημα επιθυμούν.

Σε ένα κράτος με την έκταση και τον πληθυσμό της Ελλάδας αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσα από την αποσυγκέντρωση της εξουσίας. Μπορεί να υλοποιηθεί μόνο αν οι πολίτες έχουν το δικαίωμα και τους θεσμούς να αποφασίζουν για οτιδήποτε αυτοί επιθυμούν.

Είναι απαραίτητο πλέον, να εμπλουτίσουμε όσο το δυνατό συντομότερα το αμιγώς κοινοβουλευτικό μας πολιτικό σύστημα με θεσμούς πραγματικής δημοκρατίας όπως **τα δημοψηφίσματα πρωτοβουλίας πολιτών**. Μέσω των δημοψηφισμάτων πρωτοβουλίας πολιτών (και όχι των πολιτικών) μπορούμε να αποφασίζουμε για οτιδήποτε και οποτεδήποτε το επιθυμούμε. Φυσικά με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και το Σύνταγμα το οποίο εμείς θα δημιουργήσουμε.

Αυτός είναι ο λόγος που ξεκινήσαμε την συλλογή υπογραφών υπέρ της επίσημης θεσμοθέτησης, τόσο σε εθνικό όσο σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο, των Δημοψηφισμάτων μετά από πρωτοβουλία πολιτών – και όχι των πολιτικών, όπως ισχύει σήμερα. Κάνουμε δηλαδή ό,τι θα κάναμε αν είχαμε το δικαίωμα να καλέσουμε μια Συνταγματική πρωτοβουλία πολιτών.

Η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί τον πυρήνα της Δημοκρατικής λειτουργίας ενός πολιτεύματος. Δεν μπορεί να υπάρξει δημοκρατία χωρίς πολίτες και σε αυτό ακριβώς σκοπεύει η προσπάθεια αυτή. Στο να αυτομετασχηματισθούμε σε πολίτες. Σε ανθρώπους που ενδιαφέρονται για ό,τι συμβαίνει γύρω τους και απαιτούν να αποφασίζουν αυτοί.

Θα καταφέρουμε τα παραπάνω αν είμαστε πολλοί. Χωρίς αποκλεισμούς και “πιστοποιητικά”. Όσο περισσότεροι είμαστε τόσο δυσκολότερο θα γίνεται για την πολιτική ελίτ να μας αρνείται το δικαίωμα να αποφασίζουμε εμείς. Αυτή η ριζική πολιτική αλλαγή θα γίνει μόνο αν το επιθυμήσουμε. Αν νιώσουμε πως είναι **δική μας υποχρέωση** να εργαστούμε για αυτό. Η αλλαγή αυτή θα έρθει μόνο αν και εσύ, που διαβάζεις αυτό το κείμενο, αποφασίσεις πως είναι και δική σου “δουλειά” να αλλάξει το αδιέξοδο, άδικο και ανελεύθερο πολιτικό μας σύστημα.

Αν συμφωνείς με όλα αυτά δήλωσε το και βοήθησε στην εξάπλωση της ιδέας. Αυτό είναι πολύ σημαντικότερο από ότι ίσως πιστεύεις. Ένα μικρό βήμα από όλους μας θα αλλάξει τον κόσμο μας.

Στην επόμενη σελίδα μπορείτε να βρείτε το **έντυπο υποστήριξης**. Τυπώστε το, συμπληρώστε τα στοιχεία και στείλτε το στο: referendums@yahoo.gr

Τα στοιχεία σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για την ενημέρωσή σας όσο αφορά σε ενέργειες υπέρ της θεσμοθέτησης δημοψηφισμάτων με πρωτοβουλία πολιτών.

Στη σελίδα <https://greekdimio.wordpress.com> μπορείτε να ενημερώνεστε για νέα και δράσεις σχετικά με δημοψηφίσματα ανά τον κόσμο

Στο mail referendums@yahoo.gr μπορείτε επίσης να μας στείλετε αίτημα διαγραφής των στοιχείων σας από την βάση δεδομένων μας.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ ΜΑΖΙ

ΣΥΜΦΩΝΕΙΣ; ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕ!

Επιθυμούμε την Συνταγματική Θεσμοθέτηση Δημοψηφισμάτων με πρωτοβουλία πολιτών, τόσο σε εθνικό όσο σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο.

Ζητούμε την θεσμοθέτηση των παρακάτω δημοψηφισμάτων:

I. Ακυρωτικό δημοψήφισμα. Κάθε νόμος του Κοινοβουλίου μπορεί να ακυρωθεί με δημοψήφισμα.

II. Δημοψήφισμα Συνταγματικής και νομοθετικής πρωτοβουλίας πολιτών. Οι πολίτες προτείνουν νόμο ή νέο άρθρο στο Σύνταγμα μέσω της συλλογής υπογραφών υποστήριξης της πρότασης τους.

III. Δημοψήφισμα ανάκλησης αιρετών αξιωματούχων. Για κάθε πολιτικό ο οποίος δεν τιμά τις δεσμεύσεις του απέναντι στους πολίτες.

IV. Υποχρεωτικό δημοψήφισμα. Για οποιαδήποτε αλλαγή στο Σύνταγμα καθώς και για κάθε σημαντική διακρατική συμφωνία.

Τα παραπάνω διεξάγονται ύστερα από σχετικό αίτημα το οποίο υπογράφουν τουλάχιστον 100.000 πολίτες.

Εξαίρεση αποτελεί το υποχρεωτικό δημοψήφισμα το οποίο καλείται χωρίς την συλλογή υπογραφών.

Τα όρια υπογραφών υποστήριξης σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο θα οριστούν ανάλογα του αριθμού των ψηφοφόρων.

Το αποτέλεσμα ενός δημοψηφίσματος οφείλει να είναι δεσμευτικό.

ΣΥΜΦΩΝΕΙΣ; ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕ!

Επώνυμο:

Όνομα:

Στοιχεία επικοινωνίας:

Δήμος κατοικίας:

Τηλέφωνο:

e-mail:

Ημερομηνία:

Υπογραφή:

Επιθυμώ το ονοματεπώνυμο μου να εμφανίζεται στην σελίδα <https://greekdimos.wordpress.com>

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Μπορείτε να μας στείλετε τα στοιχεία σας και διαδικτυακά στο mail: referendums@yahoo.gr

Τα στοιχεία σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για την ενημέρωσή σας όσο αφορά σε ενέργειες υπέρ της θεσμοθέτησης δημοψηφισμάτων με πρωτοβουλία πολιτών.

Στη σελίδα <https://greekdimos.wordpress.com> μπορείτε να ενημερώνεστε για νέα και δράσεις σχετικά με δημοψηφίσματα ανά τον κόσμο

Στο mail referendums@yahoo.gr μπορείτε επίσης να μας στείλετε αίτημα διαγραφής των στοιχείων σας από την βάση δεδομένων μας.